

السلام علیک یا عین الله الناظرة
حریم و حیا

بسم الله الرحمن الرحیم

حریم و حیا : ما ونگاه مولا

نویسنده:

حیدر تربتی کربلایی

ناشر چاپی:

عطرعترت

ناشر دیجیتالی:

مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

فهرست

حریم و حیا : ما ونگاه مولا

مشخصات کتاب

سرشناسه : تربتی کربلایی، حیدر، ۱۳۳۸ -

عنوان و نام پدیدآور : حریم و حیا : ما ونگاه مولا/ حیدر تربتی کربلایی.

مشخصات نشر : قم : عطر عترت، ۱۳۹۰.

مشخصات ظاهری : ۷۸ص.

وضعیت فهرست نویسی : فیپا

موضوع : شیعه -- دفاعیه ها و ردیه ها

موضوع : علی بن ابی طالب (ع)، امام اول، ۲۳ قبل از هجرت - ۴۰ق. -- کتابشناسی

شناسه افزوده : تربتی، محدثه، ۱۳۶۸ -

رده بندی کنگره : Z۸۵۴۵/ک۱۷الف۸ ۱۳۹۰

رده بندی دیویی : ۰۱۶/۲۹۷۹۵۱

ص:۱

اشاره

ص:۲

ص:۳

ص:۴۰

ص:۵

ص:۶

آغاز

ص:۷

بسم اللّه الرّحمان الرّحیم

الحمدللّه ربّ العالمین و صلّی اللّه علی محمّد و آله الطّاهرین

و لعنهاللّه علی اعدائهم اجمعین.

حیا از ابزارهای بازدارنده از انجام کارهای زشت و ناپسند بوده و محرّکی جهت انجام اعمال شایسته و پسندیده می باشد. حفظ حریم ها بسیار سازنده است که به دنبال آن امنیّت در جامعه حاکم می شود. امنیّتی که فرد و جامعه او را در بر می گیرد. ناپسندها را به نیستی سوق می دهد، ریشه فساد را خشکانده و جهل و فقر را کنار می زند.

این امر آنجا درخشش بیشتری می یابد که نتایج نابودگر بی حیایی عنوان و بررّسی شوند: تکرار ناشایست ها و جهالت ها، زیر پا نهاده شدن حرمت ها، از میان رفتن خردورزی، نادیده گرفته شدن علم،

ص:۸

شکل گرفتن روابط جنسی نامشروع، زوال امنیّت اخلاقی، نوشیدن مست کننده ها، انجام آنچه که انسان را از انسانیّت، دور می کند ومرگ عواطف انسانی و تمام خوبی ها و... .

و در نهایت رسیدن به اعتقاد کثیف اباحی گری که انجام هر کاری را حلال و مجاز می شمرد. البتّه اوّلین اتّفاقی که در این میان رخ می دهد این است: نادیده گرفته شدن حرمت خدا و آنچه و آنکه به او متّصل است.

حیا، حکومتی فراگیر دارد. امّا افراد مختلف و اعتقادهای گوناگون محدوده این حکومت را متفاوت بیان می کنند. البته بدیهی است که همواره بهترین گزینه، خداوند است و انسان آگاه تنها او را برمی گزینند.

امیرالمؤمنین علیه السّلام به فرزندشان امام حسن علیه السّلام ضمن وصیّت هایی فرمودند:... وَ الْحَیاءُ سَبَبٌ إِلی کُلِّ جَمیلٍ(۱)... ...حیا سبب انجام هر (کار) زیبایی است.

امام جعفر صادق علیه السّلام فرمودند: الْحَیاءُ مِنَ الْإِیمانِ، وَ الْإِیمانُ فِی الْجَنَّهِ(۲) حیا بخشی از ایمان است و ایمان در بهشت است (بنابراین شخص با حیا در بهشت است).

و فرمودند: لا إیمانَ لِمَنْ لا حَیاءَ لَهُ ایمان ندارد کسی که حیا ندارد.(۳)

۱- ۱-تحف العقول:۸۴.

۲- - الکافی:۲/ ۱۰۶باب الحیاء ...ح۱

۳- - الکافی:۲/۱۰۶باب الحیاء ...ح۵

ص:۹

و فرمودند: مَنْ خَلا بِذَنْبٍ فَراقَبَ اللَّهَ تَعالی ذِکْرُهُ فیهِ وَ اسْتَحْیا مِنَ الْحَفَظَهِ غَفَرَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ لَهُ جَمیعَ ذُنُوبِهِ وَ إِنْ کانَتْ مِثْلَ ذُنُوبِ الثَّقَلَیْنِ(۱) کسی که به قصد ارتکاب گناهی خلوت گزیند، سپس در آن حال خداوند تعالی ذکره را مشرِف و مطّلع بر خود بیابد و از فرشتگان محافظ و مراقب خود حیا کرده و آن گناه را ترک کند، خداوند عزّوجل تمام گناهان او را، اگر چه برابر با گناه جن و انس باشد، می آمرزد.

و چنانچه انسان حرمت خدا را نگه ندارد، از که می خواهد حیا کند و از چه می خواهد بپرهیزد؟ اگر نافرمانی خدا را رها نکند، کدامین کار ناپسند را می خواهد رها کند؟ و چه کسی دیگر برای او اهمّیت خواهد داشت؟

و مجمع لذّات عمیق و ریشه دار و اصیل و ماندگار و هدف از آفرینش جن و انس که همان معرفت خداوند و پیامبر و امامان معصوم است(۲) را رها کرده و خود را از رسیدن به آن محروم

۱- ۴- من لا یحضره الفقیه:۴/۴۱۱ ح۵۸۹۵.

۲- (۵۱) سوره ذاریات: آیه۵۷:«وَ ما خَلَقْتُ الْجِنَّ وَ الْإِنْسَ إِلّا لِیَعْبُدُون و جن و انس را جز برای اینکه مرا عبادت کنند، نیافریدم». علل الشرائع:۱/۹ ب ۹ ح ۱- ... حضرت امام جعفر صادق علیه السّلام فرمودند: امام حسین علیه السّلام به اصحاب خود فرمودند: أَیُّهَا النّاسُ! إِنَّ اللَّهَ جَلَّ ذِکْرُهُ ما خَلَقَ الْعِبادَ إِلّا لِیَعْرِفُوهُ، فَإِذا عَرَفُوهُ عَبَدُوهُ، فَإِذا عَبَدُوهُ اسْتَغْنَوْا بِعِبادَتِهِ عَنْ عِبادَهِ مَنْ سِواهُ ای مردم! همانا خداوند جلّ ذکره بندگان را نیافرید جز برای اینکه او را بشناسند، و آن گاه که او را شناختند، او را عبادت کنند. آن گاه که او را پرستیدند، از پرستش غیرِ او بی نیاز شوند. شخصی به ایشان عرض کرد: ای فرزند رسول خدا! پدر و مادرم به فدای شما، شناخت خدا، چیست؟ فرمود: مَعْرِفَهُ أَهْلِ کُلِّ زَمانٍ إِمامَهُمُ الَّذی یَجِبُ عَلَیْهِمْ طاعَتُهُ شناخت اهل هر زمان نسبت به امام که اطاعت از او بر آنان واجب شده است.

ص:۱۰

می کند.

خداوند، پیامبراکرم و امامان معصوم صلّی الله علیهم و سلّم در تمام لحظه ها، بر تمام کارهای انسان نظارت دارند. نظارتی همه جانبه که تمامی ابعاد را در بر می گیرد. این مقامی بسیار والا از جانب خداوند برای پیامبر و اهل بیت است و چنانچه آن گونه که شایسته است، شناخته شود، انسان می تواند با یادآوریِ آن، همواره، در خلوت و جلوت، خود را در محضر پیامبر و اهل بیت صلوات الله علیهم ببیند و از انجام کارهای ناشایست حیا کند.

نکته والاتر اینکه با احساس حضور در محضر اهل بیت و نظارت ایشان بر اعمال، قوی تر از دیدن هر بیننده ای، دیگر هیچ خلوتی برای آلوده شدن به گناه ندارد.

کسی برای گناه کردن خلوت را بر می گزیند که به حضور و نظارت پوسته حجّت های الهی، ایمان نداشته باشد. مثلاً سستی در ایمان

ص:۱۱

سبب می شود فرد با قرار گرفتن در خلوت، به سوی گناهان جنسی کشیده شود در حالی که اگر به حضور اولیاء خداوند و نظارت آنان بر کارهایش ایمان داشته باشد، برای او انجام چنین کاری در حضور آنان، شرم آور خواهد بود.

و این تنها یک نمونه و به عنوان نمونه آورده شد و گرنه هر رفتار ناشایستی، هر زمان و در هر مکان که انجام شود، از نظرگاه حجّت های الهی پنهان نیست. و آنان شاهد و ناظر اعمال هستند.

علاوه بر آن قانون محبّت چنین است که برای جلب رضایت و خشنودیِ محبوب، تلاش کنیم و زمانی که در محضر او هستیم، از اینکه او را به هر نحوی بیازاریم، بپرهیزیم. پیامبر با نظاره بر اعمال ناپسندِ ما، آزرده خاطر می شوند و امام صادق علیه السّلام می فرمایند: مَعاشِرَ الشّیعَهِ! کُونُوا لَنا زَیْناً وَ لا تَکُونُوا عَلَیْنا شَیْناً(۱)... ای شیعیان! (با انجام کارهای پسندیده) برای ما سبب زینت باشید و (با انجام کارهای ناپسند) سبب آبرو ریزی ما نباشید... .

بنابراین نباید با انجام کارهایی که ایشان را می آزارد، آنان را از خود برنجانیم. و این قانون محبّت است. در زیر مجموعه این بحث، عنوانی دیگر وجود دارد: آنان که در انتظار مصلح و موعود الهی هستند، خود صالح اند. و بایسته آن است که منتظِر خود را به منتظَر نزدیک سازد.

---

۱ - ۵ - أمالی الصدوق:۴۰۰ المجلس۶۲ ح۱۷ ...حدّثنا سلیمان بن مهران قال: دخلت علی الصّادق جعفر بن محمّد علیه السّلام و عنده نفر من الشّیعه فسمعته و هو یقول: .

ص:۱۲

اینکه خداوند در کلام خود، قرآن کریم، ما را از این موضوع که خودش و پیامبرش و امامان معصوم، گواه اعمال ما هستند، آگاه

می کند، بسیار مهم است و از اینجا به مقصود خداوند از این بیان پی می بریم و این موضوع در تربیت ما نقشی اساسی ایفا می کند.

و این گونه است که توجّه به این نظارت، ایمنی بخش و بازدارنده از گناه است. رؤیت و شهود ولیّ معصوم و عرضه اعمال به ایشان و اطّلاع ما از این واقعیّت، خود مدرسه تربیت انسان های برجسته و شایسته است. و در این هنگام، خلوتِ خیالی به حضور حقیقی تبدیل می شود.

البته این حضور به مراتب ارزشمندتر و مؤثّرتر از حضور فرشتگان خواهد بود و هرچه در این زمینه درک بیشتری داشته باشیم، قطعاً اثر بازدارندگیِ آن از گناه، بیشتر خواهد بود.

امّا راه دیگری نیز وجود دارد که اهمیّت دادن به این نظارت را بیشتر می کند و آن درک جایگاه و منزلت های شاهدان است. اینکه آنان کیستند و نزد خداوند چه مقامی دارند.

نکته دیگر اینکه نظارت ها متفاوت هستند و نظارت الهی مقدّم بر وجود و در حین و نیّت و معنای عمل است یَعْلَمُ خائِنَةَ الْأَعْيُنِ وَ ما تُخْفِي الصُّدُورُ(۱) خداوند، به خیانت چشم ها و اسرار دلها آگاه است.

و نظارت حجّت های الهی نیز با عنایت خداوند تبارک و تعالی به

۱- ۶ - (۰ (۴سوره غافر: آیه ۲۰.

ص:۱۳

همین گونه است. امّا نظارت فرشتگان محدود است، چنانچه در دعای معروف به «دعای کمیل» چنین آمده: ... وَ کُنْتَ أَنْتَ الرَّقیبَ عَلَیَّ مِنْ وَرائِهِمْ وَ الشّاهِدَ لِما خَفِیَ عَنْهُمْ(۱)... (خداوندا) خودت نیز (علاوه بر فرشتگان) مراقب من بودی و گواه اعمالی بودی که از ایشان پنهان می ماند... .

و در آخر بـا به وجود آمـدن چنین اعتقـادی، و با این زمزمه که من پیرو و شـیعه اهل بیت هسـتم و تحت نظارت دقیق و هوشـمندانه برترین انسـان هـا می بـاشم، دست و دل و زبـان به آن سو می رود که چه کنم تـا امامم را خشـنود ساخته و او را برای عملی نمودن هدف خلقت، یاری نمایم.

اینـک به برّرسـی موضوع نظـارت گواهـان الهی از دیـدگاه قرآن و عترت، می پردازیم. لازم به ذکر است که نکاتی را که در پایان احادیث یادآور شده ایم، تمامی نکات موجود در متن احادیث نبوده و مطمئنّاً جای بسی تأمل برای خوانندگان محترم دارد.

آیه نخست

وَ قُلِ اعْمَلُوا فَسَیَرَی اللّهُ عَمَلَکُمْ وَ رَسُولُهُ وَ الْمُؤْمِنُونَ وَ ...

۱- ۷- مصباح المتهجّد:۱/۸۴۹.

ص:۱۴

ص:۱۵

و قُلِ اعْمَلُوا فَسَيَرَى اللَّهُ عَمَلَكُمْ وَ رَسُولُهُ وَ الْمُؤْمِنُونَ وَ سَتُرَدُّونَ إِلى عـالِمِ الْغَيْبِ وَ الشَّهـادَةِ فَيُنَبِّئُكُمْ بِما كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ (ای پیامبر!) به ایشان بگو: هر آنچه می خواهیـد انجام دهید، خداوند و پیامبرش و مؤمنان بی درنگ آنچه را انجام می دهید، می بینند و زود اسـت که به سوی (خداوند که) دانا به نهان و عیان است، بازگردانده شوید، پس او شما را بدان چه انجام دادید، آگاه خواهد نمود(۱).

بیان حضرت باقرالعلوم علیه السلام

محمّد بن مسلم گوید: از امام محمّد باقر علیه السّلام درباره اعمال پرسیدم که آیا بر پیامبر عرضه می شود؟ حضرت فرمودند: ما فيهِ شَكٌّ. در این مورد هیچ شکّی وجود ندارد. به ایشان عرضه داشتم:

۱- (۹) سوره توبه: آیه۱۰۵

ص:۱۶

آیا شما این سخن خداوند تعالی که می فرماید: اِعْمَلُوا فَسَیَرَی اللَّهُ عَمَلَکُمْ وَ رَسُولُهُ وَ الْمُؤْمِنُونَ را دیده اید؟ (دلیلتان این آیه است؟)، حضرت فرمودند: إِنَّهُمْ شُهُودُ اللَّهِ فی أَرْضِهِ(۱)_ همانا اینان، (پیامبر و مؤمنان) گواهان خداوند بر روی زمین هستند.

نکات: ۱- هیچ شکّی وجود ندارد که اعمال بر پیامبر صلّی الله علیه و آله و سلّم عرضه می شود.

۲- «مؤمنان»، از جانب خداوند گواه بر بندگان هستند.

برید بن معاویه عجلی گوید: خدمت امام محمّد باقر علیه السّلام عرضه داشتم: (مقصود خداوند از این آیه چیست؟) اِعْمَلُوا فَسَیَرَی اللَّهُ عَمَلَکُمْ وَ رَسُولُهُ وَ الْمُؤْمِنُونَ، امام فرمودند: ما مِنْ مُؤْمِنٍ یَمُوتُ وَ لا کافِرٍ فَیُوضَعُ فی قَبْرِهِ حَتّی یُعْرَضَ عَمَلُهُ عَلی رَسُولِ اللَّهِ صَلَّی اللَّهُ عَلَیْهِ وَ آلِهِ وَ سَلَّمَ وَ عَلی عَلِیٍّ عَلَیْهِ السَّلامُ فَهَلُمَّ جَرّاً إِلی آخِرِ مَنْ فَرَضَ اللَّهُ طاعَتَهُ عَلَی الْعِباد (۲) هیچ مؤمن و هیچ کافری نیست که بمیرد و در قبر گزارده شود مگر اینکه عملش بر پیامبرخدا صلّی الله علیه و آله و سلّم و حضرت علی علیه السّلام و تمامی امامانِ معصوم که خداوند اطاعتشان را بر مردم واجب کرده است، عرضه شود.

نکات: ۱- اعمال بندگان، آن هنگام که درون قبر گزارده شوند، بر پیامبر و تمامی امامان معصوم صلّی الله علیهم و سلّم، عرضه می شود.

---

۱ - ۸- بصائرالدرجات:۴۲۵ ب۴ ح۱۰ و فیه:۴۳۰ ب۶ ح۱۰ عن محمّد بن مسلم عنه علیه السّلام، الأصول الستّه عشر:۱۵۶ کتاب مختصر أصل علاء بن الرزین الذی اختصره الشیخ الشهید الأوّل، عن محمّد بن مسلم، عن الباقر علیه السّلام، تفسیرالعیاشی:۲/۱۰۸ ح۱۱۹ عن محمّد بن مسلم عن أحدهما (الباقر أو الصادق علیهما السّلام) کلّهم کما فی البصائر باختلاف و فیهم: لِلَّهِ شُهَداءُ فی أَرْضِهِ، بحارالأنوار:۲۳/۳۴۴ ب۲۰ ح۳۴ عن البصائر بروایته الاولی، مستدرک الوسائل:۱۲/۱۶۱ ب۱۰۰ ح۵، ۶- ۱۳۷۸۱- ۱عن تفسیر العیّاشی، مستدرک الوسائل:۱۲/۱۶۳ ب۱۰۰ ح۱۳۷۸۶- ۶عن کتاب العلاء بن الرزین، فی بصائرالدرجات:۴۳۰ ب ۶ح۷ عن الصادق علیه السّلام باسناده عن محمّد بن مسلم ،عن الصادق علیه السّلام و فیه:۴۳۰ ب۶ح۶عن محمّد بن مسلم و زراره، عن الصادق علیه السّلام مثله و فیهما: إِنَّ لِلَّهِ شُهَداءُ فِی أَرْضِهِ، عن الأخیر بحارالأنوار:۲۳/۳۴۸ب۲۰ ح ۵۱.

۲- بصائرالدرجات:۴۲۸ ب ۵ ح۸ و۱۰ و تفسیر العیّاشی:۲/۱۰۹ح۱۲۴، بحارالأنوار:۶/۱۸۳ ب۷ ح۱۳ عن البصائر و فی ج۲۳/۳۵۱ ب۲۰ح۶۷ عن العیّاشی، وسائل الشیعه:۱۶/۱۱۳ ب۱۰۱ ح۲۱۱۲۳ عن البصائر، بحارالأنوار:۱۷/۱۴۹ب۱۷ و ج ۲۳/۳۴۰ ب۲۰ ح۱۵ عن البصائر عن الصادق.

ص:۱۷

۲- این نوع از عرضه اعمال، به صورت عمومی انجام شده و شامل حال مؤمنان و کافران می شود.

۳- اطاعت از امامان، از جانب الله تعالی، واجب شده است.

امام محمّد باقر علیه السّلام درباره این آیه فَسَیَرَی اللَّهُ عَمَلَکُمْ وَ رَسُولُهُ وَ الْمُؤْمِنُونَ فرمودند: هُوَ وَ اللَّهِ عَلِیُّ بْنُ أَبی طالِبٍ عَلَیْهِ السَّلامُ(۱) به خدا قسم! (مقصود از «المؤمنون» در این آیه) علیّ بن ابی طالب علیه السّلام است.

نکات: ۱- از مصادیق «مؤمنون» در این آیه، امیرالمؤمنین علیه السّلام هستند.

۲- امام محمّد باقر علیه السّلام در این مورد، سوگند به خدا یاد می کنند.

امام محمّد باقر علیه السّلام فرمودند: إِنَّ أَعْمالَ الْعِبادِ تُعْرَضُ عَلی نَبِیِّکُمْ کُلَّ عَشِیَّهِ الْخَمیسِ فَلْیَسْتَحْیِ أَحَدُکُمْ أَنْ یَعْرِضَ عَلی نَبِیِّهِ الْعَمَلَ الْقَبیحَ(۲) اعمال بندگان عصر هر روز پنج شنبه بر پیامبر شما ارائه می شود، بنابراین بایسته است که هر یک از شما از اینکه بر پیامبرش کار زشتی را ارائه دهد، شرم داشته باشد.

نکات: ۱- روز پنج شنبه، هنگام عصر، اعمال بندگان بر پیامبرخدا صلّی الله علیه و آله و سلّم عرضه می شود.

۲- هر کسی باید از اینکه کار زشتی را به پیامبر صلّی الله

۱- ۱۰- الکافی:۱/۲۲۰ باب عرض الأعمال علی النبیّ و الأئمّه صلوات اللّه علیهم... ح۵، وسائل الشیعه: ۱۶/۱۰۸ ب۱۰۱ ح۲۱۱۰۷ عن الکافی.

۲- ۱۱- بصائرالدرجات:۴۲۶ ب۴ ح۱۴، بحارالأنوار:۲۳/۳۴۴ ب۲۰ ح۳۶ عن البصائر.

ص:۱۸

علیه و آله و سلّم ارائه دهد، شرم داشته باشد.محمّد بن مسلم از امام صادق علیه السّلام نقل می کند که حضرت درباره آیه إِعْمَلُوا فَسَیَرَی اللَّهُ عَمَلَکُمْ وَ رَسُولُهُ فرمودند: إِنَّ لِلَّهِ شاهِداً فی أَرْضِهِ وَ إِنَّ أَعْمالَ الْعِبادِ تُعْرَضُ عَلی رَسُولِ اللَّهِ صَلَّی اللَّهُ عَلَیْهِ وَ آلِهِ وَ سَلَّمَ(۱) همانا خداوند از جانب خویش بر روی زمین، شاهدی دارد و به درستی که عملکرد بندگان بر پیامبرخدا صلّی الله علیه و آله و سلّم عرضه می شود.

نکات: ۱- خداوند تعالی، همواره از جانب خویش، بر روی زمین شاهدی دارد.

۲- اعمال بندگان، بر پیامبرخدا صلّی الله علیه و آله و سلّم عرضه می شود.

یحیی بن مساور از امام جعفرصادق علیه السّلام نقل نموده و می گوید: به حضرت عرض کردم: درباره امیرالمؤمنین علیه السّلام برای من حدیثی بفرمایید. فرمودند: أشرحه لک أم أجمعه؟ آیا می خواهی آن را برای تو شرح دهم یا خلاصه کرده و جمع نمایم؟ عرض کردم: البته آن را برایم خلاصه بفرمایید. حضرت فرمودند: عَلِیٌّ بابُ هُدًی مَنْ تَقَدَّمَهُ کانَ کافِراً، وَ مَنْ تَخَلَّفَ عَنْهُ کانَ کافِراً همانا علی، درِ هدایت (تنها راهِ منجر به هدایت) است، آنکه از او پیشی

۱- ۱۲- تفسیرالعیّاشی:۲/۱۰۹ح۱۲۶، مستدرک الوسائل:۱۲/۱۶۲ ب۱۰۰ ح۱۳۷۸۵- ۵ عن العیّاشی.

ص:۱۹

گیرد، کافر است و هرکه از او به هر نوعی سرپیچی نمایـد، کافر است. به حضـرت عرضه داشـتم: برایم بیشتر بفرمایید. فرمودند: إذا كـانَ يَوْمُ الْقِيـامَهِ نُصِبَ مِنْبَرٌ عَنْ يَمينِ الْعَرْشِ لَهُ أَرْبَعٌ وَ عِشْـرُونَ مِرْقـاهً فَيَأْتى عَلِيٌّ وَ بِيَدِهِ اللِّواءُ حَتّى [يَرْتَقيهِ وَ] يَرْكَبُهُ وَ يُعْرَضَ الْخَلْقُ عَلَيْهِ، فَمَنْ عَرَفَهُ دَخَلَ الْجَنَّهَ، وَ مَنْ أَنْكَرَهُ دَخَلَ النّارَ چون روز قیامت شود، منبری در سـمت راست عرش قرار داده شود که بیست و چهار پلّه دارد. در این هنگام علی علیه السّلام در حالی که پرچم (حمـد) را در دست دارد، می آیـد؛ تا اینکه پرچم را بالا برده و بر منبر بالا-رود و آفریـدگان بر او عرضـه می شونـد. هر آن کس را که او به معرفت و ولا-یت بشـناسد، وارد بهشت شـود و معرفت و ولا-یت هر آن کس را کـه انکـار کنـد، وارد آتش می شـود. راوی گویـد: به حضـرت عرضه داشـتم: از قرآن برایم دلیـل بیاوریـد؟ فرمودند: نَعَمْ، ما يَقولُ فى هٰذِهِ الْآيَهَ، يَقُولُ تَبارَكَ وَ تَعالى: فَسَيَرَى اللَّهُ عَمَلَكُمْ وَ رَسُولُهُ وَ الْمُؤْمِنُونَ، هُوَ وَ اللَّهِ عَلِيُّ بْنُ أَبى طالِبٍ (۱) بله، (دلیل بر آنچه) این آیه می گویـد، آن است که خداوند تبارک و تعالی می فرماید: فَسَيَرَى اللَّهُ عَمَلَكُمْ وَ رَسُولُهُ وَ الْمُؤْمِنُونَ، به خدا سوگند! (مقصود خداوند از مؤمنون در این آیه) او علی بن ابی طالب علیه السّلام است.

نکات: ۱- تنها ورودگاه مسیر هدایت، مولا امیرالمؤمنین علی

۱- ۱۳- تفسیرالعیّاشی:۲/۱۰۸ح۱۲۱، بحارالأنوار:۷/۳۳۰ب۱۷ ح۹ عن العیّاشی باختلاف.

ص:۲۰

علیه السّلام هستند. یعنی شرط ورود به مسیر هدایت، ایمان به امامت و وَلایت مولا امیرالمؤمنین علیه السّلام است.

۲- چنانچه کسی به هر نوعی از ایشان پیشی بگیرد یا سرپیچی کند، کافر است.

۳- در روز قیامت، مولا امیرالمؤمنین علیه السّلام با حالتی مخصوص وارد محشر می شوند و شرایطی ویژه برای ایشان وجود خواهد داشت.

۴- امیرالمؤمنین علیه السّلام، از آنجا که بر اعمال شاهد و ناظر هستند، از میان آفریدگان، آن کسانی را که استحقاق بهشت دارند، به آنجا می فرستند و لایقان آتش را نیز به جهنّم رهنمون می شوند.

۵- از مصادیق «مؤمنون» در آیه، وجود مقدّس امیرالمؤمنین علیه السّلام هستند.

حضرت امام جعفر صادق علیه السّلام فرمودند: إذا كانَ يَوْمُ الْقِيامَهِ نُصِبَ مِنْبَرٌ عَنْ يَمينِ الْعَرْشِ لَهُ أَرْبَعٌ وَ عِشْرُونَ مِرْقاةً وَ يَجيءُ عَلِيُّ بْنُ أَبى طالِبٍ عَلَيْهِ السَّلامُ وَ بِيَدِهِ لِواءُ الْحَمْدِ فَيَرْتَقيهِ وَ يَرْكَبُهُ (وَيَعْلُوهُ)(۱) وَ يُعْرَضُ الْخَلائِقُ عَلَيْهِ فَمَنْ عَرَفَهُ دَخَلَ الْجَنَّهَ، وَ مَنْ أَنْكَرَهُ دَخَلَ النّارَ، وَ تَفْسيرُ ذلِكَ فى كِتابِ اللَّهِ: قُلِ اعْمَلُوا فَسَيَرَى اللَّهُ عَمَلَكُمْ وَ رَسُولُهُ وَ الْمُؤْمِنُونَ قال: هُوَ وَ اللَّهِ أَميرُالْمُؤْمِنينَ عَلِيُّ بْنُ أَبى طالِبٍ

۱- ۱۴- فی البحار.

ص:۲۱

عَلَیْهِ السَّلاٰمُ(۱) چون روز قیامت فرا رسد، منبری از سمت راستِ عرش که بیست و چهار پلّه دارد، قرار داده می شود. و علی بن ابی طالب علیه السّلام در حالی که پرچم حمد را در دست دارد، وارد عرصه محشر می شود. سپس از آن (منبر) بالا می رود. در این حال، مخلوقات به او عرضه می شوند. هر آن کس را که او، به معرفت و وَلاـیت بشناسد، وارد بهشت می شود و هرکس که او معرفت و ولاـیتش را انکار کند، وارد آتش می شود. و تفسیر این جریان در قرآن وجود دارد: قُلِ اعْمَلُوا فَسَیَرَی اللّٰهُ عَمَلَکُمْ وَ رَسُولُهُ وَ الْمُؤْمِنُونَ حضرت فرمودند: به خدا سوگند (مقصود خداوند از مؤمنون) او، امیرالمؤمنین علیّ بن ابی طالب علیه السّلام است.

نکات: این حدیث مانند حدیث پیشین است.

ابی بصیر گوید: خدمت امام جعفر صادق علیه السّلام عرضه داشتم: این سخن خدای متعال: إِعْمَلُوا فَسَیَرَی اللّٰهُ عَمَلَکُمْ وَ رَسُولُهُ وَ الْمُؤْمِنُونَ گفتم: «مؤمنون» چه کسانی هستند؟ حضرت فرمودند: مَنْ عَسی أنْ یَکُونَ إِلّا صاحِبَکَ؟!(۲) سزاوار است چه کسی باشد جز صاحب تو؟ (مقصود حضرت از صاحب، امام هر زمان است).

نکات: شایسته ترین برای شاهد بودن و برترین فردِ «مؤمنون» در آیه، امام معصوم در هر زمان است.

امام جعفر صادق علیه السّلام درباره این سخن خداوند تبارک و

۱- ۱۵- تفسیرالعیّاشی:۲/۱۱۰ ح۱۲۷، بحارالأنوار:۷/۳۳۱ ب۱۷ ح ۱۰ عن تفسیر العیّاشی مثله باختلاف.

۲- ۱۶- بصائرالدرجات:۴۲۹ ب۶ح ۱، وسائل الشیعه:۱۶/۱۱۴ ب۱۰۱ ح۲۱۱۲۴ و بحارالأنوار: ۲۳/۳۴۶ ب ۲۰ ح۴۶ عن البصائر

ص:۲۲

تعالی ﴿إِعْمَلُوا فَسَيَرَى اللَّهُ عَمَلَكُمْ وَ رَسُولُهُ وَ الْمُؤْمِنُونَ﴾ فرمودند: هُوَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّی اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ وَ سَلَّمَ وَ الْأَئِمَّهُ عَلَيْهِمُ السَّلامُ تُعْرَضُ عَلَيْهِمْ أَعْمالُ الْعِبادِ كُلَّ خَميسٍ(۱) او (مقصود از «رسوله») پیامبرخدا صلّی الله علیه و آله و سلّم و (مقصود از «مؤمنون») امامان معصوم علیهم السّلام هستند که عملکرد بندگان هر پنج شنبه به آنان عرضه می شود.

نکات: ۱- مقصود از «مؤمنون»، پیامبرخدا و امامان معصوم هستند.

۲- اعمال بندگان ، هر پنج شنبه، به ایشان عرضه می شود.

در خبری آمده است که: إِنَّ الْأَعْمالَ تُعْرَضُ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّی اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ وَ سَلَّمَ فی كُلِّ إِثْنَيْنِ وَ خَميسٍ فَيَعْلَمُها وَ كَذٰلِكَ تُعْرَضُ عَلَى الْأَئِمَّهِ عَلَيْهِمُ السَّلامُ فَيَعْرِفُونَها وَ هُمُ الْمَعْنِيُّونَ بِقَوْلِهِ: ﴿وَ الْمُؤْمِنُونَ(۲)﴾ اعمال در هر دوشنبه و هر پنج شنبه بر پیامبر صلّی الله علیه و آله و سلّم عرضه می شود؛ از این رو پیامبر از اعمال آگاه می شوند و همچنین بر ائمّه عرضه می شوند و از این رو آنان به اعمال آگاهی می یابند. و مقصود خداوند از «مؤمنون»، ائمّه هستند.

نکات: ۱- اعمال بندگان، هر دوشنبه و پنج شنبه، به پیامبر و اهل بیت عرضه می شود و نسبت به اعمال، آگاهی کامل دارند.

۱- ۱۷- بصائرالدرجات:۴۲۷ ب ۵ ح ۲، بحارالأنوار:۲۳/۳۴۵ ب ۲۰ ح ۳۹ عن البصائر.

۲- ۱۸- بحارالأنوار:۵/۳۲۹ ب۱۷ح۲۸ عن تفسیر التبیان للشیخ الطوسی عن قوله تعالی: ﴿وَ قُلِ اعْمَلُوا فَسَيَرَى اللَّهُ عَمَلَكُمْ وَ رَسُولُهُ وَ الْمُؤْمِنُونَ﴾ .

ص:۲۳

۲- مقصود از «المؤمنون»، پیامبر و امامان معصوم هستند.

شیعیان روایت کرده اند: إنَّ أَعْمالَ الْأُمَّهِ تُعْرَضُ عَلَی النَّبِیِّ صَـلَّی اللّهُ عَلَیْهِ وَ آلِهِ وَ سَـلَّمَ فی کُلِّ یَوْمِ الْإِثْنَیْنِ وَ خَمیسٍ فَیَعْرِفُها وَکَذٰلِکَ تُعْرَضُ عَلَی الْـأَئِمَّهِ الْقـائِمینَ مَقـامَهُ وَ هُمُ الْمَعْنِیُّونَ بِقَوْلِهِ: وَ الْمُؤْمِنُونَ(۱) - اعمال امّت مسـلمان در هر روز دوشـنبه و پنج شـنبه بر پیامبر صـلّی الله علیه و آله و سلّم عرضه می شود و از این رو پیامبر به اعمال آگاهی دارند. و بر امامان، که قائم مقامان پیامبر هستند، نیز عرضه می شود. و مقصود خداوند از «مؤمنون»، امامان هستند.

نکات:۱- زمان عرضه اعمال، دوشنبه و پنج شنبه هرهفته است.

۲- اعمال بر پیامبر و امامان معصوم عرضه می شود.

۳- مقصود از «مؤمنون» در آیه، امامان معصوم هستند.

زید شحّام گوید: از امام علیه السّلام درباره اعمال مسلمانان پرسیدم. حضرت فرمودند: ما مِنْ صَباحٍ یَمْضی إِلّا وَ هِیَ تُعْرَضُ عَلی نَبِیِّ اللَّهِ أَعْمالُ هٰذِهِ الْأُمَّهِ (۲) هیچ صبح گاهی نمی گذرد جز اینکه اعمال مسلمانان بر پیامبرخدا عرضه می شود.

نکات: زمان عرضه اعمال بر پیامبرخدا، هر بامداد است.

امام جعفر صادق علیه السّلام فرمودند: إِنَّ أَعْمالَ الْعِبادِ تُعْرَضُ عَلی رَسُولِ اللَّهِ صَلَّی اللَّهُ عَلَیْهِ وَ آلِهِ وَ سَلَّمَ کُلَّ صَباحٍ أَبْرارَها وَ فُجّارَها فَاحْذَرُوا فَلْیَسْتَحْیِ أَحَدُکُمْ أَنْ یُعْرَضَ عَلی نَبِیِّهِ الْعَمَلُ الْقَبیحُ (۳) همانا

۱- ۱۹- بحارالأنوار:۵۶/۴۰ ب۱۸ ح۱۳ عن تفسیر مجمع البیان فی قوله تعالی: قُلِ اعْمَلُوا فَسَیَرَی اللَّهُ عَمَلَکُمْ وَ رَسُولُهُ وَ الْمُؤْمِنُونَ قال: روی أصحابنا.

۲- ۲۰- بصائرالدرجات:۴۲۴ ب۴ ح۳، بحارالأنوار:۱۷/۱۵۰ ب۱۷ح۴۷ عن البصائر.

۳- ۲۱- تفسیرالقمّی:۱/۳۰۴، بحارالأنوار:۱۷/۱۴۹ ب۱۷ ح۴۴ عن تفسیر القمّی.

ص:۲۴

هر صبح گاه اعمال خوب و بد بندگان به پیامبرخدا صلّی الله علیه و آله و سلّم عرضه می شود، پس بپرهیزید. بایسته است که هرکدام از شما از اینکه بر پیامبرش کار زشتی را ارائه کند، شرم داشته باشد.

نکات: ۱- اعمال نیک و بد، همه عرضه می شوند.

۲- اعمال، بر پیامبر عرضه می شود.

۳- زمان عرضه اعمال، هر بامداد است.

۴- باید از آزردن پیامبر با انجام اعمال نادرست، پرهیز نمود.

۵- شرم از پیامبر، بازدارنده از انجام کارهای زشت است.

امام جعفر صادق علیه السّلام فرمودند: إِنَّ أَعْمالَ أُمَّهِ مُحَمَّدٍ صَلَّی اللَّهُ عَلَیْهِ وَ آلِهِ وَ سَلَّمَ تُعْرَضُ عَلی رَسُولِ اللَّهِ صَلَّی اللَّهُ عَلَیْهِ وَ آلِهِ وَ سَلَّمَ فی کُلِّ خَمیسٍ فَلْیَسْتَحْیِ أَحَدُکُمْ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّی اللَّهُ عَلَیْهِ وَ آلِهِ وَ سَلَّمَ أَنْ تُعْرَضَ عَلَیْهِ الْقَبیحُ (۱) همانا اعمال امّت حضرت محمّد صلّی الله علیه و آله و سلّم هر پنج شنبه بر پیامبرخدا صلّی الله علیه و آله و سلّم عرضه می شود. بنابراین هر کدام از شما، باید از پیامبر شرم داشته باشد از اینکه بر ایشان کار زشتی را ارایه دهد.

نکات: ۱- اعمال مسلمانان، بر پیامبر عرضه می شود.

۲- پنج شنبه هر هفته عرضه اعمال انجام می گردد.

۳- همه باید از ارایه کارهای ناپسند به پیامبر، شرم کنند.

امام جعفر صادق علیه السّلام فرمودند: إِنَّ الْأَعْمالَ تُعْرَضُ عَلَیَّ فی

۱- ۲۲- بصائرالدرجات:۴۲۵ ب۴ ح۱۲، بحارالأنوار:۱۷/۱۵۰ ب۱۷ ح۵۱ عن البصائر باختلاف.

ص:۲۵

كُلِّ خَمِيسٍ فَإِذا كانَ الْهِلالُ أُكْمِلَتْ، فَإِذا كانَ النِّصْفُ مِنْ شَعْبانَ عُرِضَتْ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ وَ سَلَّمَ وَ عَلِيٍّ عَلَيْهِ السَّلامُ ثُمَّ يُنْسَخُ فِي الذِّكْرِ الْحَكِيمِ(۱) همانا اعمال هر پنج شنبه بر من عرضه می شود. آن هنگام که آخر ماه شد، تمام اعمال ماه، یک جا به صورت کامل، بر من عرضه می شود. آن هنگام که نیمه شعبان شود، اعمال بر پیامبرخدا صلّی الله علیه و آله و سلّم و امیرالمؤمنین علی علیه السّلام عرضه می شود. سپس در ذکر حکیم ثبت می شود.

نکات: ۱- هر پنج شنبه، اعمال بر امام معصوم زمان، عرضه می شود.

۲- آخر هر ماه اعمال ماهانه، یک جا بر امام معصوم زمان عرضه می شود.

۳- در نیمه شعبان هر سال، تمامی اعمال سالانه، به خاتم انبیاء پیامبر اسلام و سیّد اوصیاء امیرالمؤمنین عرضه می شود.

۴- پس از آن اعمال یک جا در ذکر حکیم ثبت می شوند.

امام جعفر صادق علیه السّلام درباره این کلام خدا: ﴿قُلِ اعْمَلُوا فَسَيَرَى اللَّهُ عَمَلَكُمْ وَ رَسُولُهُ وَ الْمُؤْمِنُونَ﴾ فرمود: الْمُؤْمِنُونَ هاهُنَا الْأَئِمَّةُ الطّاهِرُونَ (الطّاهِرَةُ)(۲) عَلَيْهِمُ السَّلامُ(۳) مقصود از «مؤمنون» در این آیه، ائمّه طاهرین علیهم السّلام هستند.

نکات: ۱- مقصود از «مؤمنون» در آیه ائمّه طاهرین هستند.

۱- ۲۳- بصائرالدرجات:۴۲۴ ب۴ ح ۱، بحارالأنوار:۲۳/۳۴۳ ب ۲۰ ح ۲۹ عن البصائر.

۲- ۲۴- فی البحار.

۳- ۲۵- تفسیرالقمّی:۱/۳۰۴، بحارالأنوار:۲۳/۳۳۹ ب ۲۰ ح۱۳ عن تفسیرالقمّی.

ص:۲۶

۲- کسی که مدّعی است که معتقد و پیروِ امامان طاهر است؛ خود نباید از گناهان و زشتی ها و کژروی ها، پاک باشد؟

به حضرت امام صادق علیه السّلام عرضه داشتم: اباخطاب می گفت: «اعمال امّتِ پیامبر، هر پنج شنبه بر پیامبرخدا صلّی الله علیه و آله و سلّم عرضه می شود». حضرت فرمودند: لَیْسَ هُوَ هٰکَذا وَلٰکِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّی اللَّهُ عَلَیْهِ وَ آلِهِ وَ سَلَّمَ تُعْرَضُ عَلَیْهِ أَعْمالُ هٰذِهِ الْأُمَّهِ کُلَّ صَباحٍ أَبْرارُها وَ فُجّارُها فَاحْذَرُوا، وَ هُوَ قَوْلُ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ: ﴿إِعْمَلُوا فَسَیَرَی اللَّهُ عَمَلَکُمْ وَ رَسُولُهُ وَ الْمُؤْمِنُونَ(۱)- چنین نیست و لکن اعمال این امّت، هر صبح گاه بر پیامبرخدا صلّی الله علیه و آله و سلّم عرضه می شود، خوبی های آن و بدی های آن. بنابراین برحذر باشید. و این همان سخن خداوند عزّوجل است: ﴿إِعْمَلُوا فَسَیَرَی اللَّهُ عَمَلَکُمْ وَ رَسُولُهُ وَ الْمُؤْمِنُونَ﴾.

نکات: ۱- کلامِ غیر محرَّف پیامبرخدا را باید از امامان معصوم دریافت کرد.

۲- اعمال امّت در بامداد هر روز، بر پیامبر عرضه می شود.

۳- اعمال خوب و بد عرضه می شود.

۴- از آزردن پیامبر با اعمال زشت، باید پرهیز کرد.

روایت شده است که: أَنَّ أَعْمالَ الْعِبادِ تُعْرَضُ عَلٰی رَسُولِ اللَّهِ صَلَّی اللَّهُ عَلَیْهِ وَ آلِهِ وَ سَلَّمَ وَ عَلَی الْأَئِمَّهِ عَلَیْهِمُ السَّلامُ کُلَّ یَوْمٍ أَبْرارِها وَ فُجّارِها

---

۱ - ۲۶بصائرالدرجات:۴۲۴ ب۴ ضمن حدیث۳ عن أبی بصیر، تفسیرالعیاشی:۲/۱۰۹ ح۱۲۲ عن أبی بصیر باختلاف، معانی الأخبار:۳۹۲ کما فی البصائر و فیه زیاده: وَ سَکَتَ، قٰال أبوبصیر: إنّما عنی الأئمّه علیهم السّلام، وسائل الشیعه:۱۶/۱۰۹ ب۱۰۱ ح۲۱۱۱۰ و بحارالأنوار: ۲۳/۳۴۰ ب۲۰ ح۱۶ عن المعانی، بحارالأنوار:۱۷/۱۵۰ ب۱۷ ح۴۸ عن البصائر، مستدرک الوسائل:۱۲/۱۶۲ ب۱۰۰ ح۱۳۷۸۳- ۳ عن العیّاشی.

ص:۲۷

فَاحْذَرُوا وَ ذٰلِکَ قَوْلُ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ: وَ قُلِ اعْمَلُوا فَسَیَرَی اللَّهُ عَمَلَکُمْ وَ رَسُولُهُ وَ الْمُؤْمِنُونَ(۱) خوبی ها و بدی های اعمال بندگان هر روز صبح بر پیامبرخدا صلّی الله علیه و آله و سلّم و ائمّه علیهم السّلام عرضه می شود، بنابراین بر حذر باشید. و این همان سخن خداوند عزّوجل است وَ قُلِ اعْمَلُوا فَسَیَرَی اللَّهُ عَمَلَکُمْ وَ رَسُولُهُ وَ الْمُؤْمِنُونَ.

نکات: ۱- به یقین، اعمال بندگان به پیامبر و امامان معصوم علیهم السّلام عرضه می شود.

۲- زمان عرضه اعمال هر روز است.

۳- باید از عرضه اعمال ناشایست به آنان حذر کرد.

ابو بصیر از امام جعفر صادق علیه السّلام نقل می کند که حضرت فرمودند: تُعْرَضُ عَلٰی رَسُولِ اللَّهِ أَعْمالُ الْعِبادِ کُلَّ صَباحٍ أَبْرارِها وَ فُجّارِها فَاحْذَرُوا، وَ هُوَ قَوْلُ اللَّهِ: إِعْمَلُوا فَسَیَرَی اللَّهُ عَمَلَکُمْ وَ رَسُولُهُ وَ الْمُؤْمِنُونَ(۲) هر روز صبح خوبی و بدیِ اعمال بندگان بر پیامبرخدا عرضه می شود. بنابراین برحذر باشید. و این همان سخن خداوند است: إِعْمَلُوا فَسَیَرَی اللَّهُ عَمَلَکُمْ وَ رَسُولُهُ وَ الْمُؤْمِنُونَ. سپس حضرت سکوت فرمودند.

نکات: ۱- اعمال بر پیامبر عرضه می شود.

۲- هر بامداد عرضه می شود.

۳- اعمال خوب و بد عرضه می شود.

۱- ۲۷- من لایحضره الفقیه:۱/۱۹۱ باب النوادر... ح۵۸۳، وسائل الشیعه:۱۶/۱۰۹ ب۱۰۱ ح۲۱۱۰۹ عن الفقیه.

۲ - ۲۸- بصائرالدرجات:۴۲۸ ب ۵ ح۷، الکافی:۱/۲۱۹ باب عرض الأعمال... ح۱، وسائل الشیعه:۱۶/۱۰۷ب۱۰۱ ح۲۱۱۰۲و بحارالأنوار:۱۷/۱۳۱ ب۱۷ ح۳ عن الکافی، بحارالأنوار:۲۳/۳۴۶ ب۲۰ ح۴۴ عن البصائر.

ص:۲۸

۴- باید حذر کرد از اینکه... .

عبدالرّحمان بن کثیر از امام صادق علیه السّلام درباره این کلام خدا قُلِ اعْمَلُوا فَسَیَرَی اللَّهُ عَمَلَکُمْ وَ رَسُولُهُ وَ الْمُؤْمِنُونَ پرسید، فرمودند: هُمُ الْأَئِمَّهُ تُعْرَضُ عَلَیْهِمْ أَعْمالُ الْعِبادِ کُلَّ یَوْمٍ إِلی یَوْمِ الْقِیامَهِ (۱)آنان (مقصود خداوند از «مؤمنون») ائمّه هستند که اعمالِ بندگان هر روز تا روز قیامت بر آنان عرضه می شود.

نکات: ۱- مقصود از «مؤمنون» در آیه، امامان معصوم هستند.

۲- مسئول نظارت بر اعمال مردم، امامان معصوم هستند.

۳- زمان عرضه به آنان، هر روز است.

۴- پایان زمان عرضه اعمال به ایشان، روز قیامت است.

۵- تا روز قیامت، نظام امامت امامان معصوم و گواه بودن آنان از جانب خداوند، ادامه خواهد داشت.

یعقوب بن شعیب میثمی گوید: از امام جعفر صادق علیه السّلام درباره این سخن خداوند عزّوجل قُلِ اعْمَلُوا فَسَیَرَی اللَّهُ عَمَلَکُمْ وَ رَسُولُهُ وَ الْمُؤْمِنُونَ. پرسیدم، حضرت فرمودند: هُمُ الْأَئِمَّهُ(۲) آنان (مقصود از «مؤمنون») ائمّه هستند.

نکات: مقصود خداوند از واژه «مؤمنون» در این حدیث و دو حدیث پس از آن، امامان معصوم، بیان شده اند.برید عجلی گوید: نزد امام جعفر صادق علیه السّلام بودم. از

۱- ۲۹- بصائرالدرجات:۴۲۷ ب۵ ح۴، عنه البحار:۲۳/۳۴۵ ب ۲۰ ح ۴۱.

۲- ۳۰- بصائرالدرجات:۴۲۷ ب۵ ح۳ و ص۴۲۸ ب ۵ ح ۱۱، الکافی:۱/۲۱۹ باب عرض الأعمال... ح۲، تفسیرالعیاشی:۲/۱۰۹ ح۱۲۵، محاسبهالنفس:۱۷ ب۳ عن الکافی و دلائل الحمیری و کتاب تفسیر القرآن لإبن عقده و تفسیر ما نزل فی أهل البیت علیهم السّلام لمحمّد بن العبّاس بن مروان، وسائل الشیعه:۱۶/۱۰۷ ب۱۰۱ ح۲۱۱۰۴ و ص۱۱۳ ح۲۱۱۲۲ عن الکافی و البصائر، بحارالأنوار:۲۳/۳۴۵ ب۲۰ ح ۴۰ و ص ۳۵۱ ح۶۸و ص۳۵۳ ح۷۳ عن البصائر و العیّاشی و محاسبه النفس.

ص:۲۹

حضرت درباره این سخن خدا که می فرماید قُلِ اعْمَلُوا فَسَیَرَی اللَّهُ عَمَلَکُمْ وَ رَسُولُهُ وَ الْمُؤْمِنُونَ پرسیدم. حضرت فرمود: إیّانا عَنی(۱) مقصود خداوند (از «مؤمنون») ما هستیم.

بیان حضرت امام علی بن موسی الرضا علیه السلام

محمّد بن فضیل از حضرت امام علیّ الرضا علیه السّلام نقل می کند که از حضرت درباره این سخن خداوند تبارک و تعالی قُلِ اعْمَلُوا فَسَیَرَی اللَّهُ عَمَلَکُمْ وَ رَسُولُهُ وَ الْمُؤْمِنُونَ پرسیدم، حضرت فرمودند: یُعْرَضُ عَلی رَسُولِ اللَّهِ صَلَّی اللَّهُ عَلَیْهِ وَ آلِهِ وَ سَلَّمَ أَعْمالُ أُمَّتِهِ کُلَّ صَباحٍ أَبْرارِها وَ فُجّارِها فَاحْذَرُوا(۲) خوبی ها و بدی های اعمال مسلمانان هر صبح گاه به پیامبرخدا صلّی الله علیه و آله و سلّم عرضه می شود. بنابراین برحذر باشید.

نکات: ۱- امام رضا علیه السّلام موضوع عرضه اعمال بر پیامبرخدا را برگرفته از آیه کریمه، اعلام می کنند.

۲- از «سین» در کلمه «فَسَیَرَی اللَّهُ» چنین استفاده می کنند که هر بامداد اعمال بر پیامبر، عرضه می شود.

۳- اعمالِ نیکو و ناپسند، همه عرضه می شوند.

۴- امام رضا علیه السّلام نیز می فرمایند بر حذر باشید.

۵- نکات این حدیث و سه حدیث بعد از آن، همسان است.

احمد بن عمیر از امام علیّ الرضا علیه السّلام نقل می کند که از

---

۱ - ۳۱- بصائرالدرجات:۴۲۷ب ۵ح ۱، وسائل الشیعه:۱۶/۱۱۳ب۱۰۱ح۲۱۱۲۱عن البصائر، محاسبهالنفس:۱۷ب۳ عن کتاب تفسیر القرآن لابن عقده بإسناده إلی یزید بن معاویه العجلی، عنه علیه السّلام، الأمالی للطوسی:۴۰۹ المجلس۱۴ ح ۹۱۸- ۶۶ عن ابن أذینهعنه علیه السّلام مثله باختلاف ، المناقب:۴/۴۰۰عروه بن أذینهعنه، بحارالأنوار: ۲۳/۳۳۹ ب۲۰ح۱۰ و وسائل الشیعه:۱۶/۱۱۱ ب۱۰۱ ح۲۱۱۱۵-عن الأمالی، البحار:۲۳/۳۳۷ ب۲۰ ح۶ عن المناقب.

۲ - ۳۲- تفسیرالعیّاشی:۲/۱۰۹ح۱۲۳، بصائرالدرجات:۴۲۵ ب۴ ح۶ عن محمّد بن الفضیل، عن الصادق علیه السّلام مثله باختلاف، مستدرک الوسائل:۱۲/۱۶۲ ب۱۰۰ ح۱۳۷۸۴-۴ عن العیّاشی و لیس فیه: فَاحْذَرُوا.

ص:۳۰

حضرت درباره این سخن خدای عزّوجلّ إِعْمَلُوا فَسَيَرَى اللَّهُ عَمَلَكُمْ وَ رَسُولُهُ وَ الْمُؤْمِنُونَ پرسیده شد، حضرت فرمودند: إِنَّ أَعْمالَ الْعِبادِ تُعْرَضُ عَلى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ كُلَّ صَباحٍ أَبْرارَها وَ فُجّارَها فَاحْذَرُوا (۱) همانا خوبی ها و بدی های اعمال بندگان هر صبح گاه بر پیامبرخدا صلّی الله علیه و آله و سلّم عرضه می شود. بنابراین بر حذر باشید.

حسن بن علی الوشّاء گوید: شنیدم حضرت امام رضا علیه السّلام می فرمودند: إِنَّ الْأَعْمالَ تُعْرَضُ عَلى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ وَ سَلَّمَ أَبْرارَها وَ فُجّارَها(۲) همانا خوبی ها و بدی های اعمال بر پیامبرخدا صلّی الله علیه و آله و سلّم عرضه می شود.

مسلم گوید: از امام درباره این سخن خداوند عزّوجلّ پرسیدم: إِعْمَلُوا فَسَيَرَى اللَّهُ عَمَلَكُمْ وَ رَسُولُهُ وَ الْمُؤْمِنُونَ حضرت فرمودند: أَعْمالُ الْعِبادِ تُعْرَضُ عَلى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ وَ سَلَّمَ بَرُّها وَ فاجِرُها(۳) نیکی و بدیِ کارها بر پیامبرخدا صلّی الله علیه و آله و سلّم عرضه می شود.

عبدالله بن ابان زیّات که کنیه عبدالرّضا داشت، گوید: به امام رضا علیه السّلام عرضه داشتم: خداوند را برای من و خانواده ام بخوانید. (به من و خانواده ام دعا کنید). حضرت فرمودند: أَ وَ لَسْتُ أَفْعَلُ؟! وَ اللَّهِ إِنَّ أَعْمالَكُمْ لَتُعْرَضُ عَلَيَّ فى كُلِّ يَوْمٍ وَ لَيْلَةٍ آیا من چنین نمی کنم؟

۱- ۳۳- بصائرالدرجات:۴۲۴ ب۴ ح۲، وسائل الشیعه:۱۶/۱۱۲ ب۱۰۱ح۲۱۱۱۸ و بحارالأنوار: ۲۳/۳۴۳ ب۲۰ ح۳۰ عن البصائر.

۲ - ۳۴- بصائرالدرجات:۴۲۵ ب۴ح۷ و الکافی:۱/۲۲۰ باب عرض الأعمال...ح۶، بحارالأنوار: ۱۷/۱۵۰ ب۱۷ ح۴۹ عن البصائر، وسائل الشیعه:۱۶/۱۰۷ ب۱۰۱ح۲۱۱۰۳ و بحارالأنوار:۱۷/۱۳۱ ب۱۷ ح۴ عن الکافی.

۳- ۳۵- بصائرالدرجات:۴۲۵ ب۴ ح۸.

ص:۳۱

به خـدا سوگنـد! همانـا اعمال شـما هر روز و شب بر من عرضه می شود. این بیان حضـرت نزد من شـگفت و عظیم آمـد؛ از این رو حضـرت فرمودند: أ ما تَقْرَأُ کِتابَ اللّهِ قُلِ اعْمَلُوا فَسَیَرَی اللَّهُ عَمَلَکُمْ وَ رَسُولُهُ وَ الْمُؤْمِنُونَ؟! (۱) آیا کتاب خدا را نخوانده ای قُلِ اعْمَلُوا فَسَیَرَی اللَّهُ عَمَلَکُمْ وَ رَسُولُهُ وَ الْمُؤْمِنُونَ!؟

نکات: ۱- دعای امام رئوف، پیروان نیکوکار و خاندان آنان را فرا می گیرد.

۲- مسأله عرض اعمال، چنان یقینی است که امام رضا علیه السّلام قسم جلاله به ذات باری تعالی می خورند.

۳- زمان عرضه اعمال به امام معصوم زمان، هر روز و شب است.

۴- «فاء» در کلمه «فَسَیَرَی» نشان دهنده فوریّت در اطّلاع یافتن است.

محمّد بن فضـیل از حضرت امام رضا علیه السّلام نقل می کند که حضرت درباره این آیه قُلِ اعْمَلُوا فَسَیَرَی اللَّهُ عَمَلَکُمْ وَ رَسُولُهُ وَ الْمُؤْمِنُونَ فرمود: نَحْنُ هُمْ (۲) ما («مؤمنون») هستیم.

نکات: «مؤمنون» در آیه کریمه، امامان معصوم هستند.

آیه های دوّم و سوّم

یا أَیُّهَا النَّبِیُّ إِنّا أَرْسَلْناکَ شاهِداً وَ مُبَشِّراً وَ نَذِیراً

إِنّا أَرْسَلْناکَ شاهِداً وَ مُبَشِّراً وَ نَذِیراً

---

۱ - ۳۶- بصائرالدرجات:۴۲۹ ب۶ح۲، الکافی:۱/۲۱۹ باب عرض الأعمال... ح۴ عن عبد اللّه بن أبان الزّیّات و کان مکینا عند الرّضـا علیه السّلام...، بحارالأنوار:۲۳/۳۴۷ ب۲۰ ح۴۷ عن البصائر، وسائل الشیعه:۱۶/۱۰۸ ب۱۰۱ ح۲۱۱۰۶ عن الکافی.

۲ - ۳۷- بصائرالدرجات:۴۲۷ ب ۵ ح۵، و فیه:ح۶ عن الحسین بن بشّار، عن أبی الحسن علیه السّلام مثله، بحارالأنوار:۲۳/۳۴۶ ب۲۰ ح۴۲ عن البصائر.

ص:۳۲

ص:۳۳

﴿یا أَیُّهَا النَّبِیُّ إِنّا أَرْسَلْناکَ شاهِداً وَ مُبَشِّراً وَ نَذیراً ای پیامبر! همانا ما تو را شاهد و بشارت دهنده و ترساننده (از نافرمانی و عذاب) فرستادیم(۱).﴾

﴿إِنّا أَرْسَلْناکَ شاهِداً وَ مُبَشِّراً وَ نَذیراً ما تو را شاهد و بشارت دهنده و ترساننده فرستادیم(۲).﴾

بیان صادق آل محمد صلوات الله و سلامه علیهم

سماعه گوید: از امام جعفر صادق علیه السّلام شنیدم که به مردی می فرمود: ما لَکُمْ تَسُوءُونَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّی اللَّهُ عَلَیْهِ وَ آلِهِ وَ سَلَّمَ؟ شما را چه می شود که رسول خدا صلّی الله علیه و آله و سلّم را آزار

۱- (۳۳) سوره احزاب: آیه۴۶

۲- (۴۸) سوره فتح: آیه۹

ص:۳۴

می دهید؟! آن مرد به حضرت عرضه داشت: فدایت شوم! چگونه آن حضرت را می آزاریم؟ حضرت فرمود: أَما تَعْلَمُونَ أَنَّ أَعْمالَکُمْ تُعْرَضُ عَلَیْهِ فَإذا رَأ ی فیها مَعْصِیَهً (لِلَّهِ)(۱)ساءَهُ ذلِکَ؟! فَلا تَسُوءُوا رَسُولَ اللَّهِ وَ سُرُّوهُ (۲) مگر نمی دانید که اعمال شما به آن حضرت عرضه می شود. از این رو چون در آن (یک) نافرمانی خدا را مشاهده فرماید، آن گناه حضرت را می آزارد. بنابراین رسول خدا را آزار ندهید و ایشان را شادمان کنید.

نکات: ۱- پیامبر از اعمال زشتِ ما، آزرده خاطر می شوند و ایشان پس از شهادت نیز از بابت اعمال امّت نگران اند.

۲- کارهای ناپسند ما، توانایی آزردن ایشان و کارهای پسندیده ما توانایی خشنود کردن ایشان را دارد.

۳- مبادا کارهایی انجام دهیم که موجب اذیّت ایشان شود: إِنَّ الَّذینَ یُؤْذُونَ اللَّهَ وَ رَسُولَهُ لَعَنَهُمُ اللَّهُ فِی الدُّنْیا وَ الْآخِرَهِ وَ أَعَدَّ لَهُمْ عَذاباً مُهیناً همانا کسانی که خدا و پیامبرش را می آزارند خداوند آنان را در دنیا و آخرت لعنت فرموده و برای آنان عذابی بسیار خوار کننده آماده ساخته است(۳).

۴- امام را امر به خشنود کردن پیامبر، با انجام کارهای پسندیده می فرماید.

آیه های چهارم و پنجم

وَ أَشْرَقَتِ الْأَرْضُ بِنُورِ رَبِّها وَ وُضِعَ الْکِتابُ وَ ...

وَ کَذلِکَ جَعَلْناکُمْ أُمَّهً وَسَطاً لِتَکُونُوا شُهَداءَ....

۱- ۳۸- فی الأمالی و الزهد.

۲- ۳۹- الکافی:۱/۲۱۹باب عرض الأعمال علی النبیّ والأئمه صلوات اللّه علیهم ح۳، بصائرالدرجات: ۴۴۵ ح۸ مثله باختلاف یسیر، الأمالی للمفید: ۱۹۶ المجلس۲۳ح۲۹، کتاب الزهد لحسین بن سعید الأهوازی:۱۶ب۲ح۳۲ کما فی الأمالی باختلاف یسیر، مشکاه الأنوار:۷۱ الفصل ۳ کما فی الکافی باختلاف، وسائل الشیعه: ۱۶/۱۰۷ ب۱۰۱ ح۲۱۱۰۵عن الکافی، مستدرک الوسائل:۱۲/۱۶۳ ب۱۰۰ ح۱۳۷۸۷- ۷ عن الأمالی.

۳- (۳۳) سوره احزاب: آیه ۵۸.

ص:۳۵

وَ أَشْرَقَتِ الْأَرْضُ بِنُورِ رَبِّها وَ وُضِعَ الْكِتابُ وَ جِى ءَ بِالنَّبِيِّينَ وَ الشُّهَداءِ وَ قُضِيَ بَيْنَهُمْ بِالْحَقِّ وَ هُمْ لا يُظْلَمُونَ و زمین با نور مربّی اش روشن خواهد شد و کتاب (گزارش مکتوب اعمال) نهاده شود و پیامبران و گواهان آورده شوند و میان آنان (مردم) به حق داوری شود در حالی که به آنان ظلم نشود(۱).()

...يَهْدِى مَن يَشاءُ إِلَى صِراطٍ مُّسْتَقِيمٍ، وَ كَذَلِكَ جَعَلْناكُمْ أُمَّةً وَسَطاً لِتَكُونُوا شُهَداءَ عَلَى النّاسِ وَ يَكُونَ الرَّسُولُ عَلَيْكُمْ شَهِيداً... هرکس که مشیّت خداوند اقتضا کند، به راه راست هدایت فرماید و همان طور، (طبق مشیّت الهی) شما (رهروان صراط مستقیم) را، امّتی وسط (عدالت پیشه) قرار دادیم، تا گواهان بر مردم باشید و پیامبر گواه بر

۱- (۳۹) سوره زمر: آیه ۷۰

ص:۳۶

شما باشد... .(۱)

بیان خاتم الانبیا صلی الله علیه و آله و سلم

سلمان از پیامبر صلّی الله علیه و آله و سلّم در مورد کسانی که خداوند درباره آنان می فرماید لِتَکُونُوا شُهَداءَ عَلَی النّاسِ، پرسید. حضرت فرمودند:هُمْ ثَلاثَهُ عَشَرَ رَجُلاً خاصَّهً، أَنَا وَ أَخی عَلِیٌّ وَ أَحَدَ عَشَرَ مِنْ وُلْدِهِ(۲) آنان تنها سیزده مرد هستند، من و برادرم علی و یازده تن از فرزندان او.

نکات: گواهان بر مردم، منحصر در چهارده معصوم است.

بیان مولی الموحدین امیرالمومنین علیه السلام

سلیم بن قیس گوید: شنیدم حضرت علی بن ابی طالب علیه السّلام فرمود:... فَرَسُولُ اللَّهِ صَلَّی اللَّهُ عَلَیْهِ وَ آلِهِ وَ سَلَّمَ الشّاهِدُ عَلَیْنا وَ نَحْنُ شُهَداءُ اللَّهِ عَلی خَلْقِهِ وَ حُجَّتُهُ فی أَرْضِهِ، وَ نَحْنُ الَّذینَ عَنَی اللَّهُ بِقَوْلِهِ وَ کَذلِکَ جَعَلْناکُمْ أُمَّهً وَسَطاً لِتَکُونُوا شُهَداءَ عَلَی النّاسِ وَ یَکُونَ الرَّسُولُ عَلَیْکُمْ شَهیداً، فَلِکُلِّ زَمانٍ مِنّا إِمامٌ شاهِدٌ عَلی أَهْلِ زَمانِهِ..(۳) ... پیامبر صلّی الله علیه و آله و سلّم بر ما (امامان) گواه است و ما گواهان خداوند بر بندگان او و حجّت خداوند در زمین هستیم و ما همان مقصود خداوند از این کلام او هستیم وَ کَذلِکَ جَعَلْناکُمْ أُمَّهً وَسَطاً لِتَکُونُوا شُهَداءَ عَلَی النّاسِ وَ یَکُونَ الرَّسُولُ عَلَیْکُمْ شَهیداً.

۱- (۲)سوره بقره: آیه۱۴۳و۱۴۴.

۲- ۴۰- الصراط المستقیم:۲/۱۱۸ فصل۳ قال: و فی کتاب کشف الحیره.

۳- ۴۱- کتاب سلیم بن قیس:۸۸۵ ح۵۴.

ص:۳۷

بنابراین برای هر زمان، گواهی از ما اهل بیت بر اهل زمان خودش، وجود دارد... .

سلیم بن قیس هلالی از حضرت علی علیه السّلام نقل می کند که فرمودند: إنَّ اللَّهَ تَعالی إیّانا عَنی بِقَوْلِهِ لِتَکُونُوا شُهَداءَ عَلَی النّاسِ وَ یَکُونَ الرَّسُولُ عَلَیْکُمْ شَهیداً، فَرَسُولُ اللَّهِ صَلَّی اللَّهُ عَلَیْهِ وَ آلِهِ وَ سَلَّمَ شاهِدٌ عَلَیْنا وَ نَحْنُ شُهَداءُ اللَّهِ عَلی خَلْقِهِ وَ حُجَّتُهُ فی أَرْضِهِ، وَ نَحْنُ الَّذینَ قالَ اللَّهُ جَلَّ اسْمُهُ فیهِمْ: وَ کَذلِکَ جَعَلْناکُمْ أُمَّةً وَسَطاً لِتَکُونُوا شُهَداءَ عَلَی النّاسِ وَ یَکُونَ الرَّسُولُ عَلَیْکُمْ شَهیداً(۱) همانا خدای متعال ما را در این آیه قصد نموده است لِتَکُونُوا شُهَداءَ عَلَی النّاسِ وَ یَکُونَ الرَّسُولُ عَلَیْکُمْ شَهِیداً. بدین جهت پیامبر خدا گواه بر ما (اهل بیت) است و ما گواهان خداوند بر مخلوقات او و حجّت او در زمین هستیم. و ما همان کسانی هستیم که خداوند جلّ اسمه درباره آنان فرموده است وَ کَذلِکَ جَعَلْناکُمْ أُمَّةً وَسَطاً لِتَکُونُوا شُهَداء عَلَی النّاسِ وَ یَکُونَ الرَّسُولُ عَلَیْکُمْ شَهِیداً.

نکات: ۱- گواه الهی بر امامان معصوم، پیامبرخداست.

۲- گواه و حجّت خداوند بر مردم، حضرات ائمّه معصومین هستند.

۳- تمامی امّت مقصود آیه نیستند بلکه منحصر در امامان منصوب از جانب خداوند است.

---

۱ - ۴۲- کتاب سلیم بن قیس:۹۴۴ ح۸۰، المناقب:۳/۸۷ و شواهدالتنزیل:۱/۱۱۹ح۱۲۹ عن سلیم، بحارالأنوار:۲۲/۴۴۱ ب۱۴ و ج۲۳/۳۳۴ب۲۰ عن الشواهد و ج ۳۵/۳۸۹ ب۱۹عن سلیم.

ص:۳۸

۴- هیچ زمانی خالی از گواه از جانب خداوند متعال نیست.

۵- همچنانکه ائمّه طاهرین بر جهانیان گواه هستند، پیامبر نیز بر آنان گواه است.

بیان حضرت امام زین العابدین علیه السلام

امام زین العابدین علیه السّلام درباره «شهداء» در آیه: لِتَکُونُوا شُهَداءَ عَلَی النّاسِ، فرمود: نَحْنُ هُمْ(۱) (مقصود از شهداء، گواهان) ما اهل بیت هستیم.

نکات: مصـداق «شـهداء» در آیه کریمه، ائمّه معرّفی شـده انـد.امام محمّد باقر علیه السّـلام درباره این کلام خدای متعال وَ کَذٰلِکَ جَعَلْناکُمْ أُمَّهً وَسَطاً لِتَکُونُوا شُهَداءَ عَلَی النّاسِ وَ یَکُونَ الرَّسُولُ عَلَیْکُمْ شَهیداً، فرمودند: مِنّا شَهیدٌ عَلیٰ کُلِّ زَمانٍ عَلِیُّ بْنُ أَبی طالِبٍ فی زَمانِهِ وَ الْحَسَنُ عَلَیْهِ السَّلامُ فی زَمانِهِ وَ الْحُسَیْنُ عَلَیْهِ السَّلامُ فی زَمانِهِ وَ کُلُّ مَنْ یَدْعُو مِنّا إِلیٰ أَمْرِ اللَّهِ تَعالیٰ (۲) از ما اهل بیت بر هر زمان، شـهید و گواهی وجود دارد. علیّ بن ابی طـالب علیه السّـلام در زمان خودش، گواه بر اهل زمان خود، و امام حسن و امام حسین علیهمـا السّـلام و هریـک از ما اهل بیت که دعوت به امر خداونـد متعال کنـد (امام از جانب خداونـد باشـد)، در زمان خود، شهید و گواه است.

نکات: ۱- مراد از «شهداء» امامان منصوب و معصوم، هستند.

۱- ۴۳- المناقب:۴/۱۲۹، عنه:۲۳/۳۵۰ ب۲۰ ح۵۹.

۲- ۴۴- تفسیرفرات الکوفی:۶۲ح۶۲- ۲۷، عنه :۲۳/۳۳۷ ب۲۰ ح ۷.

ص:۳۹

۲- هیچ زمانی، خالی از معصوم که گواه بر اعمال مخلوقات باشد نیست.

امام محمّد باقر علیه السّلام درباره آیه ﴿وَ کَذلِکَ جَعَلْناکُمْ أُمَّهً وَسَطاً لِتَکُونُوا شُهَداء عَلَی النّاسِ وَ یَکُونَ الرَّسُولُ عَلَیْکُمْ شَهیداً﴾ فرمودند: عَدْلاً امّت وسط، یعنی عدل (اعتدال گر و عدالت پیشه)، ﴿لِیَکُونُوا شُهَداءَ عَلَی النّاسِ﴾، الْأَئِمَّه ُ مقصود از آن (گواهان) امامان هستند، ﴿وَ یَکُونَ الرَّسُولُ عَلَیْکُمْ شَهِیداً﴾؟ قال: عَلَی الْأَئِمَّهِ(۱) و مقصود از «علیکم»، یعنی (پیامبر) بر امامان گواه است.

نکات: اضافه بر نکات حدیث قبل، مقصود از «امّت وسط» امّت عدالت پیشه است.

امام باقر علیه السّلام درباره «شهداء» در آیه ﴿لِتَکُونُوا شُهَداءَ عَلَی النّاسِ﴾، فرمودند: نَحْنُ هُمْ (۲) (شهداء، گواهان) ما اهل بیت هستیم.

نکات: مصداق «شهداء» در آیه کریمه، امامان معصوم معرّفی شده اند.

عن برید بن معاویه العجلی، عن أبی جعفر علیه السّلام قال قلت له: ﴿وَ کَذلِکَ جَعَلْناکُمْ أُمَّهً وَسَطاً لِتَکُونُوا شُهَداءَ عَلَی النّاسِ وَ یَکُونَ الرَّسُولُ عَلَیْکُمْ شَهیداً﴾؟ قال: نَحْنُ الْأُمَّهُ الْوُسْطی، وَ نَحْنُ شُهَداءُ اللّهِ عَلی خَلْقِهِ، وَ حُجَّتُهُ فی أَرْضِه.(۳)

عن برید العجلی قال: سألت أباجعفر علیه السّلام عن قول اللّه تبارک و تعالی ﴿وَ کَذلِکَ جَعَلْناکُمْ أُمَّهً وَسَطاً لِتَکُونُوا شُهَداءَ عَلَی النّاسِ وَ یَکُونَ الرَّسُولُ

۱- ۴۵- بصائرالدرجات:۸۲ب۱۳ ح۴، عنه:۲۳/۳۴۲ ب۲۰ ح ۲۵.

۲- ۴۶- المناقب:۴/۱۷۹، عنه: ۲۳/۳۵۰ ب۲۰ ح ۶۱.

۳- ۴۷- تفسیرالعیّاشی:۱/۶۲ ح ۱۱۰.

ص:۴۰

عَلَیْکُمْ شَهیداً﴾؟ قال: نَحْنُ أُمَّهُ الْوَسَطُ، وَ نَحْنُ شُهَداءُ اللَّهِ عَلی خَلْقِهِ، وَ حُجَّتُهُ فی أَرْضِهِ.(۱)

عن برید بن معاویه قال: قلت لأبی جعفر علیه السّلام قول اللّه تعالی: ﴿وَ کَذلِکَ جَعَلْناکُمْ أُمَّهً وَسَطاً لِتَکُونُوا شُهَداءَ عَلَی النّاسِ﴾ قال: نَحْنُ الْأَئِمَّهُ الْوَسَطُ، وَ نَحْنُ شُهَداءُ اللَّهِ عَلی خَلْقِهِ، وَ حُجَّتُهُ فی أَرْضِهِ.(۲)

برید بن معاویه می گوید: از امام باقر علیه السّلام درباره «شهداء» (گواهان) در این فرمایش خداوند متعال: ﴿وَ کَذلِکَ جَعَلْناکُمْ أُمَّهً وَسَطاً لِتَکُونُوا شُهَداءَ عَلَی النّاسِ وَ یَکُونَ الرَّسُولُ عَلَیْکُمْ شَهیداً﴾، پرسیدم، حضرت فرمودند: مقصود از آن (امّت وسط) ما (امامان) هستیم. و ما گواهان خداوند بر آفریدگانش و حجّت های او در زمین هستیم.ابوبصیر از امام صادق علیه السّلام درباره «شهداء» در آیه ﴿وَ کَذلِکَ جَعَلْناکُمْ أُمَّهً وَسَطاً لِتَکُونُوا شُهَداءَ عَلَی النّاسِ وَ یَکُونَ الرَّسُولُ عَلَیْکُمْ شَهیداً﴾ نقل می کند که حضرت فرمودند: نَحْنُ الْأُمَّهُ الْوَسَطُ، وَ نَحْنُ شُهَداؤُهُ عَلی خَلْقِهِ، وَ حُجَّتُهُ فی أَرْضِهِ (۳) امّت وسط، ما هستیم و گواهان خداوند بر آفریدگانش و حجّت او در زمین، ما هستیم.

برید عجلی گوید: از امام صادق علیه السّلام درباره کلام خدای عزّوجل ﴿وَ کَذلِکَ جَعَلْناکُمْ أُمَّهً وَسَطاً لِتَکُونُوا شُهَداءَ عَلَی النّاسِ وَ یَکُونَ الرَّسُولُ عَلَیْکُمْ شَهیداً﴾ پرسیدم، فرمود: نَحْنُ الْأُمَّهُ الْوُسْطی وَ

۱- ۴۸- بصائرالدرجات:۶۳ ب۳ ح ۱۱، المناقب:۴/۱۷۹ مثله، البحار:۲۳/۳۵۱ ب ۲۰ ح۶۲ عن المناقب.

۲- ۴۹- بصائرالدرجات:۸۲ ب۱۳ ح۳.

۳- ۵۰- بصائرالدرجات:۸۳ ب۱۳ح ۵، تفسیرفرات الکوفی:۶۲ح۶۲- ۲۶عن محمّد بن علیّ، عنه علیه السّلام مثله و فیه: وَ نَحْنُ شُهَداءُ اللَّهِ، البحار:۲۴/۱۵۷ ب۴۶ ح ۱۸ عن الفرات.

ص:۴۱

نَحْنُ شُهَداءُ اللَّهِ عَلی خَلْقِهِ وَ حُجَجُهُ فی أَرْضِهِ...(۱) امّت وسط، ما هستیم و ما گواهان خداونـد بر آفریـدگان او و حجّت های او در زمین هستیم... .

نکـات: نکته قابـل توجّه در پنـج حـدیث گذشـته این است که گروه عـدالت پیشه و گواه بر خلق و حجّت هـای الهی در زمین، تنها حضرات معصومین هستند.

ابوبصـیر از امام صادق علیه السّـلام درباره «شهداء» در آیه وَ کَذٰلِکَ جَعَلْناکُمْ أُمَّهً وَسَـطاً لِتَکُونُوا شُهَداءَ عَلَی النّاسِ نقل می کند که فرمودند: نَحْنُ الشُّهَداءُ عَلَی النّاسِ بِما عِنْدَهُمْ مِنَ الْحَلالِ وَ الْحَرامِ وَ ما ضَیَّعُوا مِنْهُ(۲) ما هستیم گواهان (خداوند) بر مردم به آنچه که از حلال و حرام نزد آنان است (انجام می دهند) و آنچه را که از آن ضایع نموده اند (حرمت آن را نگه نداشته اند).

نکات: مقصود از «شـهداء» در آیه کریمه، امامان معصوم می باشـند که همان گواهان خداوند هستند بر حلال و حرامی که نزد مردم است و آنچه را که از آن ضایع نموده اند.

عمر بن حنظله گویـد: از امام صادق علیه السّـلام درباره شـهداء در آیه وَ کَذٰلِکَ جَعَلْناکُمْ أُمَّهً وَسَـطاً لِتَکُونُوا شُـهَداءَ عَلَی النّاسِ وَ یَکُونَ الرَّسُولُ عَلَیْکُمْ شَهیداً، پرسیدم، حضرت فرمودند: هُمُ الْأَئِمَّهُ عَلَیْهِمُ السَّلامُ(۳) آنان (شهداء) امامان هستند.

ولیّ الله عین الله است

---

۱ – ۵۱- الکافی: ۱/۱۹۰ باب فی أنّ الأئمه شهداء اللّه ح۲، عنه البحار:۲۳/۳۳۶ ب۲۰ ح۲.

۲ – ۵۲- بصائرالدرجات:۸۲ ب۱۳ح ۱، و فیه:۵۱۶ ب ۱۸ح ۴۵ بسـند آخر عن أبی بصـیر مثله و لیس فیه: نَحْنُ الشُّهَداءُ عَلَی النّاسِ، تفسیرالعیّاشی:۱/۶۳ح ۱۱۳- کروایته الثانیه، بحارالأنوار:۲۳/۳۴۳ ب۲۰ ح۲۷عن البصائر بروایته الاولی.

۳- ۵۳- بصائرالدرجات:۸۲ ب۱۳ح۲، عنه البحار:۲۳/۳۴۳ ب۲۰ ح ۲۸.

ص:۴۲

ابوبکر حضـرمی گوید: امام صادق علیه السّـلام به من فرمودند: یا أَبابَکْرٍ! ما یَخْفی عَلَیَّ شَیْ ءٌ مِنْ بِلادِکُمْ (۱) ای ابابکر! هیچ چیزی از سرزمین های شما بر من پوشیده نیست.

نکات: تمام سرزمین ها، تحت اشراف و آگاهی ولیّ معصوم است.

علی بن احمد بن محمّد از پدرش نقل می کند که او گفت: من و صفوان، نزد امام کاظم علیه السّلام بودیم. حاضران امام و فضیلت او را یـاد کردنـد. امام کاظم فرمودنـد: إِنَّما مَنْزِلَهُ الْإِمامِ فِی الْأَرْضِ بِمَنْزِلَهِ الْقَمَرِ فِی السَّماءِ وَ فی مَوْضِعِهِ، هُوَ مُطَّلِعٌ عَلی جَمیعِ الْأَشْیاءِ کُلِّها (۲) همانا منزلت امام در زمین مانند منزلت ماه است در آسمان و در جایگاه او. او (امام) بر تمامی چیزها آگاهی دارد.

نکات: ۱- در تشبیه معقول به محسوس، اشاره به این نکته رفته است که آگاهی یافتن امام نیازی به قرب مسافت مادّی ندارد.

۲- امام معصوم بر تمامی مخلوقات در هر کجا که باشند، اشراف دارد.

اسماعیل بن مهران می گوید: من و احمد بن نصر نزد حضرت امام رضا علیه السّلام بودیم. سخن از امام به میان رفت. در این حال

۱- ۵۴- بصائرالدرجات:۴۴۲ ب۱۲ ح۷، بحارالأنوار:۲۶/۱۳۶ ب۸ ح۱۳ عن البصائر.

۲- ۵۵- بصائرالدرجات:۴۴۳ ب۱۲ ح ۸، بحارالأنوار:۲۶/۱۳۶ ب۸ ح ۱۴ عن البصائر.

ص:۴۳

امام رضا علیه السّلام فرمودند: إِنَّما هُوَ مِثْلُ الْقَمَرِ يَدُورُ فی كُلِّ مَكانٍ أَوْ تَراهُ مِنْ كُلِّ مَكانٍ (۱) به درستی که امام مانند ماه است که در هر مکان دور می زند یا او را از هر مکانی می بینی.

حضرت امام رضا علیه السّلام فرمودند:لَنا أَعْيُنٌ لا تُشْبِهُ أَعْيُنَ النّاسَ، وَ فيها نُورٌ لَيْسَ لِلشَّيْطانِ فيهِ شِرْكٌ(۲) برای ما (امامان) چشمانی است که شبیه به چشمان مردم نیست، و در آن نوری است که شیطان در آن شریک نیست.

امام رضا علیه السّلام فرمودند: لَنا أَعْيُنٌ لا تُشْبِهُ أَعْيُنَ النّاسِ وَ فيها نُورٌ لَيْسَ لِلشَّيْطانِ فيها نَصيبٌ(۳) برای ما (امامان) چشمانی است که شبیه به چشمان مردم نیست و در آن نوری است که شیطان از آن بهره ای ندارد.

نکات: ۱- از دو حدیث بالا استفاده می شود که بینش امامان مانند سایرین نیست و چیزی از دیدِ آنان مخفی نیست به سبب نوری که در دیدگان ایشان قرار دارد.

۲- آن بینش و نور برای شیطان قابل بهره برداری نیست.

اعمال عرشیان و فرشیان بر امام پوشیده نیست

۱- ۵۶- بصائرالدرجات:۴۴۳ ب۱۲ ح ۹، البحار:۲۶/۱۳۶ ب۸ ح ۱۵ عن البصائر.

۲- ۵۷- بصائرالدرجات:۴۱۹ ب ۱ ح ۱، بحارالأنوار:۲۴/۱۲۶ ح۳عن البصائر.

۳- ۵۸- الأمالی للشیخ الطوسی:۲۴۵ المجلس ۹ ح۴۲۷- ۱۹، بحارالأنوار:۲۶/۶۶ ب۲ ح۳ عن الأمالی.

ص:۴۴

امام محمّد باقر علیه السّلام فرمودند: إنَّ الْإمامَ مِنّا لَیَسْمَعُ الْکَلامَ فی بَطْنِ أُمِّهِ حَتّی إذا سَقَطَ عَلَی الْأَرْضِ أَتاهُ مَلَکٌ فَیَکْتُبُ عَلی عَضُدِهِ الْأَیْمَنِ: ﴿وَ تَمَّتْ کَلِمَهُ رَبِّکَ صِدْقاً وَ عَدْلاً لا مُبَدِّلَ لِکَلِماتِهِ وَ هُوَ السَّمیعُ الْعَلیمُ﴾، حَتّی إذا شَبَّ رَفَعَ اللَّهُ لَهُ عَمُوداً مِنْ نُورٍ یَری فیهِ الدُّنْیا وَ ما فیها لا یُسْتَرُ عَنْهُ مِنْها شَیْ ءٌ (۱) همانا امام از ما (آل محمّد صلوات الله و سلامه علیهم) به یقین کلام را در حالی که در شکم مادر است، می شنود. پس آنگاه که بر روی زمین قرار گرفت، فرشته ای نزد او می آید. سپس بر روی بازوی راست حضرت می نویسد: ﴿وَ تَمَّتْ کَلِمَهُ رَبِّکَ صِدْقاً وَ عَدْلاً لا مُبَدِّلَ لِکَلِماتِهِ وَ هُوَ السَّمیعُ الْعَلیمُ﴾ تا آن گاه که امام به دوران جوانی رسید، خداوند برای او ستونی از نور را بالا می برد که در آن دنیا و آنچه را که در آن است، می بیند و هیچ چیزی از دنیا و آنچه در آن است، از امام مخفی نمی ماند.

نکات: ۱- امامان، نظاره گر تمامی دنیا و آنچه در آن است، می باشد و هیچ چیزی از آنان پوشیده نیست.

۲- نکات حدیث قبل، شامل این حدیث نیز می شود.

امام محمّد باقر علیه السّلام فرمودند: لا تَکَلَّمُوا فِی الْإمام (فَإنَّ الْإمامَ)(۲) یَسْمَعُ الْکَلامَ وَ هُوَ جَنینٌ فی بَطْنِ أُمِّهِ فَإذا وَضَعَتْهُ کَتَبَ الْمَلَکُ بَیْنَ عَیْنَیْهِ: ﴿وَ تَمَّتْ کَلِمَهُ رَبِّکَ صِدْقاً وَ عَدْلاً لا مُبَدِّلَ لِکَلِماتِهِ﴾ فَإذا قامَ بِالْأَمْرِ رَفَعَ اللَّهُ لَهُ فی کُلِّ بَلَدٍ مَناراً یَنْظُرُ بِهِ إلی أَعْمالِ الْخَلائِقِ (۳)

۱- ۵۹- بصائرالدرجات:۴۳۵ ب۸ ح۳، بحارالأنوار:۲۶/۱۳۳ ب۸ ح۲ عن البصائر.

۲- ۶۰- فی البحار.

۳- ۶۱- بصائرالدرجات:۴۳۶ ب۹ ح۶، بحارالأنوار:۲۵/۴۵ ب۲ ح۲۱ عن البصائر.

ص:۴۵

درباره امام سخن نگویید. همانا امام کلام را می شنود در حالی که جنینی در شکم مادرش است. آنگاه که مادر او را به دنیا آورد، فرشته در میان دو چشم او می نویسد وَ تَمَّتْ کَلِمَهُ رَبِّکَ صِدْقاً وَ عَدْلاً لا مُبَدِّلَ لِکَلِماتِهِ. چون امامت بر عهده ایشان قرار گرفت، خداوند برای او در هر شهری، ستونی قرار می دهد که به وسیله آن بر اعمال مخلوقات، نظر می افکند.

نکات: اضافه بر نکات حدیث قبل، نباید درباره امامت بدون اطّلاع سخن گفت زیرا شناخت امام و منزلت ها و ویژگی های ایشان، فراتر از درک ماست.

اسحاق قمی گوید: خدمت امام محمّدباقر علیه السّلام عرضه داشتم: فدایت شوم! منزلت امام چیست؟ امام فرمودند: یَسْمَعُ فی بَطْنِ أُمِّهِ فَإِذا وَصَلَ إِلَی الْأَرْضِ کانَ عَلی مَنْکِبِهِ الْأَیْمَنِ مَکْتُوباً: وَ تَمَّتْ کَلِمَهُ رَبِّکَ صِدْقاً وَ عَدْلاً لا مُبَدِّلَ لِکَلِماتِهِ وَ هُوَ السَّمیعُ الْعَلیمُ ثُمَّ یَبْعَثُ أَیْضاً لَهُ عَمُوداً مِنْ نُورٍ مِنْ تَحْتِ بُطْنانِ الْعَرْشِ إِلَی الْأَرْضِ یَری فیهِ أَعْمالَ الْخَلائِقِ کُلَّها ثُمَّ یَتَشَعَّبُ لَهُ عَمُودٌ آخَرُ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ إِلی أُذُنِ الْإِمامِ کُلَّمَا احْتاجَ إِلی مَزیدٍ أُفْرِغَ فیهِ إِفْراغاً(۱) در حالی که درون شکم مادرش است، می شنود، و آن هنگام که به دنیا آمد، بر شانه راست ایشان نوشته شده است:وَ تَمَّتْ کَلِمَهُ رَبِّکَ صِدْقاً وَ عَدْلاً لا مُبَدِّلَ لِکَلِماتِهِ وَ هُوَ السَّمیعُ الْعَلیمُ. سپس برای او از زیرِ درون عرش تا

۱- ۶۲- بصائرالدرجات:۴۴۲ ب۱۲ ح۶، بحارالأنوار:۲۶/۱۳۵ ب۸ ح۱۲عن البصائر.

ص:۴۶

زمین، ستونی از نور قرار داده شود که در آن کارهای همه مخلوقات را می بیند. سپس از نزد خداوند برای او ستون دیگری از نور تـا گوش امـام منشـعب می شود، و هر چه را که امـام نیاز به اطّلاعات بیشتری درباره آن دارد، در آن قرار داده می شود، قرار دادنی (بی نظیر و تمام).

نکات: ۱- اضـافه بر نکـات احـادیث قبـل، منبع اطّلاعـات امـام معصوم از درون عرش الهی تا زمین قرار داده شـده است و چیزی در محدوده عرش تا فرش از امام پوشیده نیست.

۲- هر گاه امام معصوم، نیاز به آگاهی یافتن از چیزی داشته باشـد، بی درنگ اطّلاعات کامل درباره آن، از جانب خداوند متعال به ایشان داده می شود.

امـام جعفر صادق علیه السّـلام فرمودنـد: الْإِمامُ یَسْـمَعُ الصَّوْتَ فی بَطْنِ أُمِّهِ فَإِذا سَـقَطَ إِلَی الْأَرْضِ کُتِبَ عَلی عَضُـدِهِ الْأَیْمَنِ: وَ تَمَّتْ کَلِمَهُ رَبِّکَ صِـدْقاً وَ عَـدْلاً لا مُبَـدِّلَ لِکَلِماتِهِ وَ هُوَ السَّمیعُ الْعَلیمُ، فَإِذا تَرَعْرَعَ نُصِبَ لَهُ عَمُودٌ مِنْ نُورٍ مِنَ السَّمـاءِ إِلَی الْأَرْضِ یَری بِهِ أَعْمالَ الْعِبادِ(۱) همانـا امـام در حـالی که در شـکم مادر است، صـدا را می شـنود. آنگاه که بر روی زمین قرار می گیرد (به دنیا می آید)، بر بازوی راست ایشان، این آیه کریمه نوشته می شود وَ تَمَّتْ کَلِمَهُ رَبِّکَ صِدْقاً وَ عَدْلاً لا مُبَدِّلَ لِکَلِماتِهِ وَ هُوَ السَّمیعُ الْعَلیمُ و کلمه پروردگارت از

۱- ۶۳- بصائرالدرجات: ۴۳۱ ب۷ ح ۳، بحارالأنوار: ۲۵/۳۹ ب۲ ح۷ عن البصائر.

ص:۴۷

روی راستی و عدالت تمام شد، هیچ تبدیل کننده ای برای کلمات او نیست و اوست شنوای دانا. سپس آنگاه که به حرکت درآید، برای او ستونی از نو که از آسمان تا زمین است، قرار داده می شود که به وسیله آن اعمال بندگان را می بیند.

نکات: ۱- امامان معصوم بنابر موهبت الهی از زمانی که در شکم مادر هستند، صداها را می شنوند.

۲- ایشان کلمه تامّه الهی هستند که هرگز تغییر و تبدیلی در آن صورت نپذیرفته و شنوا و آگاه است.

۳- بنابر عنایت الهی، امامان معصوم علیهم السّلام از هنگام ولادت، بیننده اعمال بندگان هستند.

۴- اطّلاع ایشان از اعمال، دربرگیرنده تمامی ابعاد است.

محمّد بن مروان گوید: از امام صادق علیه السّلام شنیدم می فرمود: إِنَّ الْإِمامَ یَسْمَعُ فی بَطْنِ أُمِّهِ فَإِذا وُلِدَ خُطَّ بَیْنَ کَتِفَیْهِ: وَ تَمَّتْ کَلِمَهُ رَبِّکَ صِدْقاً وَ عَدْلاً لا مُبَدِّلَ لِکَلِماتِهِ، فَإِذا صارَ الْأَمْرُ إِلَیْهِ جَعَلَ اللَّهُ لَهُ عَمُوداً مِنْ نُورٍ یُبْصِرُ بِهِ ما یَعْمَلُ بِهِ أَهْلُ کُلِّ بَلْدَهٍ(۱) همانا امام در شکم مادر می شنود. سپس آن هنگام که به دنیا آمدند، میان دو کتف حضرت نوشته شود وَ تَمَّتْ کَلِمَهُ رَبِّکَ صِدْقاً وَ عَدْلاً لامُبَدِّلَ لِکَلِماتِهِ. چون به امامت رسد، خداوند برای او ستونی از نور قرار دهد که به وسیله آن، آنچه را که اهل هر آبادی انجام می دهند،

۱- ۶۴- بصائرالدرجات:۴۳۷ ب ۱۰ ح ۲، بحارالأنوار:۲۶/۱۳۴ ب۸ ح۷ عن البصائر.

ص:۴۸

می بینند.

نکات: اضافه بر نکات حدیث قبل، در این حدیث آغاز زمان آگاهی یافتن نسبت به اعمال مردم، از زمان امامت امام معصوم، عنوان شده است.

قابل توجّه: این فرمایش اهل بیت که آغاز آگاهی یافتن ولیّ معصوم از اعمال بندگان، هنگام ولادت، زمان جوانی و آغاز هر امام است، با هم تعارض ندارد بلکه بر این نکته تأکید دارد که امام یقیناً از هنگام ولادت و اضافه بر آن در حین جوانی و آغاز امامت، از جایگاه گواه بودن برخوردار هستند.جابر جعفی از حضرت امام زین العابدین علیه السّلام روایت می کند که فرمود: شخصی اعرابی به مدینه آمد تا امام حسین علیه السّلام را برای امامت بیازماید. چرا که از آن دلایل برای او ذکر شده بود. وقتی نزدیک مدینه رسید، استمناء کرد و داخل مدینه شد و با حالت جنابت به حضور امام حسین علیه السّلام رسید. آن حضرت به وی فرمودند: أ ما تَسْتَحْیی یا أَعْرابِیُّ أنْ تَدْخُلَ إِلی إِمامِکَ وَ أَنْتَ جُنُبٌ؟!. وَ قالَ: أَنْتُمْ مَعاشِرَ الْعَرَبِ إِذا دَخَلْتُمْ [خَلَوْتُمْ] خَضْخَضْتُمْ(۱) ای اعرابی! شرم نمی کنی در حال جنابت نزد امام خود می آیی؟! شما عرب ها هرگاه داخل می شوید [خلوت می کنید]، استمناء می کنید! اعرابی

---

۱ - ۶۵- فقال الأعرابی: یا مولای! قد بلغت حاجتی ممّا جئت فیه، فخرج من عنده فاغتسل و رجع إلیه فسأله عمّا کان فی قلبه.، الخرائج والجرائح:۱/۲۴۶ ب۴، بحارالأنوار:۴۴/۱۸۱ ب۲۵ ح۴ عن الخرائج، وسائل الشیعه:۲/۲۱۲ ب۱۶ ح۱۹۵۵ عن الخرائج باختصار.

ص:۴۹

گفت: منظوری که من برای آن آمده بودم معلوم شد. آنگاه رفت و پس از اینکه غسل کرد، نزد امام حسین آمد و درباره آنچه در قلب وی بود جویا شد.

نکات: ۱- امام از امور شخصیِ پنهان از سایرین، آگاه است.

۲- امام عمل آن اعرابی را ناپسند می شمارد.

هشدار امام جعفر صادق علیه السلام

سماعه گفت: خدمت امام صادق علیه السّلام رسیدم. حضرت بدون سؤال فرمودند: ما هٰذَا الَّذی کانَ بَیْنَکَ وَ بَیْنَ جَمّالِکَ؟!! إیّاکَ أنْ تَکُونَ فَحّاشاً أَوْ صَیخّاباً أَوْ لَعّاناً این چه کاری بود که با ساربان خود کردی؟! مبادا که ناسزاگو و داد و فریادکش و لعنت کننده باشی.

سماعه گفت: پس عرضه داشتم: به خدا سوگند! این کار من بدان دلیل بود که آن ساربان به من ستم کرده بود. حضرت فرمودند: إنْ کانَ ظَلَمَکَ لَقَدْ أَرْبَیْتَ عَلَیْهِ، إنَّ هٰذا لَیْسَ مِنْ فِعالی وَ لا آمُرُ بِهِ شیعَتی. إسْتَغْفِرْ رَبَّکَ وَ لا تَعُدْ(۱) اگر او به تو ستم کرده بود، تو بر (ظلم) او افزودی. هر آینه این کردار از کردارهای من نیست و شیعیانم را به چنین کاری امر نمی کنم. از پروردگارت آمرزش بخواه و به آن کردار باز نگرد (آن کار را تکرار نکن). عرض کردم: از خدا آمرزش می خواهم و دیگر تکرار نمی کنم.

نکات: ۱- امام از روابط اجتماعی ناشایست پیروان، ناخشنود

---

۱ - ۶۶- الکافی:۲/۳۲۶ ح۱۴، عنه وسائل الشیعه:۱۶/۳۳ ب۷۱ ح۲۰۸۹۸و فیه: سَیخّاباً، کشف الغمه:۲/۱۸۹ عن سماعه بن مهران ، مجموعهورام:۲/۲۰۷ الجزء۲ سماعه، مناقب آل أبی طالب علیهم السّلام:۴/۲۲۴ عن سماعه باختصار، البحار:۴۷/۱۲۸ ب۵ ضمن ح۱۷۵عن المناقب.

ص:۵۰

می شود.

۲- رفتار خشن و سوء رفتار با زیردستان را نیز نمی پسندد.

۳- به ریزِ کردارها و گفتارهای ناشایست آگاهیِ کامل دارند.

۴- امام صریحاً چنین رفتارهایی را از اعمال خود و شیعیان خود نمی دانند و هرگز پیروان خود را به آن امر نمی کنند.

۵- امام انجام دهنده این اعمال را امر به استغفار و درخواست عفو الهی و تکرار نکردن این کارها می کنند.

ابو کهمس گفت: در مدینه ساکن منزلی بودم که دخترکی زیبا آنجا بود خیلی از او خوشم می آمد. یک شب به منزل برگشتم. در زدم. همان دختر در را باز کرد. من با دست سینه هایش را گرفتم. صبح فردای آن شب خدمت حضرت صادق علیه السّلام رسیدم فرمود: یا أَبا (کَهْمَسٍ)(۱) تُبْ إِلَی اللَّهِ (عَزَّوَجَلَّ)(۲) مِمّا صَنَعْتَ الْبارِحَهَ(۳) ای اباکهمس! از کاری که دیشب انجام دادی به درگاه خدای عزّوجل توبه کن.

نکات: ۱- امام از گناهان گذشته آگاهی دارد.

۲- امام به توبه و تکرار نکردن گناه فرمان می دهند.

مهزم گفت: در شهر مدینه منزلی گرفتم که دختری از آنِ صاحب آن منزل بود که من از او خوشم می آمد. یک شب در زدم. همین که در را باز کرد، سینه هایش را مالیدم. فردا صبح که خدمت حضرت

۱- ۶۷- فی المصدر: أبا کَهْمَش.

۲- ۶۸- فی: الدلائل.

۳- ۶۹- بصائرالدرجات:۲۴۲ب ۱۱ح ۱، دلائل الإمامه:۱۱۵ بسنده مثله، عیون المعجزات: ۷۷ ۷۸ عن البصائر، الثاقب فی المناقب:۴۱۴ ح۳۵۰، الخرائج والجرائح:۲/۷۲۷ ب ۱۵ کما فی البصائر باختصار، بحارالأنوار:۴۷/۷۱ ب۵ ح۲۸ و مستدرک الوسائل:۱۴/۲۷۲ ب۸۲ ح۱۶۶۸۸- ۱ عن البصائر، وسائل الشیعه:۲۰/۱۹۶ ب۱۰۵ ح۲۵۴۱۳ عن الخرائج.

ص:۵۱

صادق علیه السّلام رسیدم فرمود: یا مِهْزَمُ! أَیْنَ کانَ أَقْصی أَثَرِکَ الْیَوْمَ؟ ای مهزم! آخرین کاری که دیروز انجام دادی چه بود؟ گفتم: از مسجد بیرون نرفتم. فرمود: أ ما تَعْلَمُ أَنَّ أَمْرَنا هٰذا لا یُنالُ إِلّا بِالْوَرَعِ؟! (۱) مگر نمی دانی به وَلایت ما خانواده نمی رسد مگر کسی که ورع و پرهیزگاری داشته باشد؟!

نکات: ۱- اضافه بر نکته اوّل حدیث قبل، امام اعلام می فرماید که معرفت نسبت به امر امامت، جز با پاکدامنی به دست نمی آید.

۲- برای شیعه بودن تنها اعتقاد کافی نیست، بلکه ایمان که عمل قلب است باید با تقوای عملیِ اعضا قرین باشد.

ابراهیم بن مهزم گفت: شبانگاه از نزد امام صادق علیه السّلام خارج شدم. به خانه ام در مدینه رسیدم و مادرم همراهم بود و سخنی میان ما در گرفت و به او درشت گفتم. و بامداد فردای آن شب پس از نماز نزد آن حضرت رفتم و چون به حضور حضرت رسیدم، بی سابقه به من فرمود: یا أَبامِهْزَم! ما لَکَ وَ لِلْوالِدَهَ أَغْلَظْتَ فی کَلامِهَا الْبارِحَهَ؟! أ ما عَلِمْتَ أَنَّ بَطْنَها مَنْزِلٌ قَدْ سَکَنْتَهُ، وَ أَنَّ حَجْرَها مَهْدٌ قَدْ غَمَزْتَهُ، وَ ثَدْیَها وِعاءٌ قَدْ شَرِبْتَهُ؟!! ای ابا مهزم! تو را با مادرت چه شده که دیشب با او درشت گفتی؟! آیا نمی دانی شکم او منزلی بوده که در آن جا گرفتی، و دامنش گهواره ای که تو را فشرده، و

---

۱ - ۷۰- بصائرالدرجات:۲۴۳ ب ۱۱ذح۲، دلائل الإمامه:۱۱۶ بسنده عن مهزم مثله باختلاف یسیر، إعلام الوری: ۲۷۵ الفصل۳، المناقب: ۴/۲۲۶، الثاقب:۴۱۳ ح۳۴۸ مرسلا، و فیه : یا ابراهیم- بدل - یا مهزم.

ص:۵۲

پستانش ظرفی که تو از آن نوشیدی؟! گوید: گفتم: چرا، فرمود: فَلا تُغْلِظْ لَها (۱) پس با او درشتی نکن.

نکات: ۱- اضافه بر نکات حدیث قبل، توجّه به ارزش ها و جایگاه مادر الزامی است و پاداش احسان وی، درشت گویی نیست.

۲- رفتار نیکو با مادر، فرمان امام معصوم است.

حارث بن حصیره گفت: مردی از کوفه به خراسان آمد و مردم را دعوت به امامت حضرت صادق علیه السّلام کرد. گروهی پذیرفتند و عدّه ای منکر شدند. دسته سوم از روی پرهیزکاری (احتیاط)، توقّف کردند (نه امامت حضرت را پذیرفتند و نه آن را رد کردند). هر دسته یک نفر را به نمایندگی خدمت آن جناب فرستادند. از این سه نفر همان کسی که نماینده دسته سوم یعنی پرهیزکاران بود، سخنور آنان به شمار می رفت و حرف می زد. یکی از همراهانِ او کنیزی داشت. نماینده دسته سوم در خلوت با او عمل نامشروع کرد. وقتی خدمت حضرت صادق علیه السّلام رسیدند، همان مرد شروع به صحبت نموده گفت: آقا یک نفر از کوفه آمد و مردم را به پیروی از شما دعوت نمود. برخی پذیرفتند و گروهی منکر شدند و یک دسته نیز از روی ورع و پرهیزکاری توقف کردند.

امام فرمود: فَمِنْ أَیِّ الثَّلاثِ أَنْتَ؟ تو از کدام دسته هستی؟ عرض

---

۱ - ۷۱- بصائرالدرجات:۲۴۳ ب۱۱ح۳، دلائل الإمامه:۱۱۶، المناقب:۴/۲۲۱، الخرائج و الجرائح: ۲/۷۲۷ ب ۱۵ کلهم مثله باختلاف، البحار:۴۷/۷۲ ب۵ ح۳۲ و ج۷۰/۷۶ ب۲ ح۷۰ عن البصائر، مستدرک الوسائل:۱۵/۱۹۰ ب ۷۵ ح۱۷۹۶۹- ۱۱ عن البصائر باختلاف یسیر.

ص:۵۳

کرد: از همان دسته متوقّف و پرهیزکار. فرمود: فَأَیْنَ کانَ وَرَعُکَ لَیْلَهَ کَذا وَ کَذا؟!(۱) فلان شب چنین و چنانی پرهیزکاری تو کجا بود؟ آن مرد دست و پایش به لرزه افتاد و ساکت شد.

و در کتاب «دلائل الإمامه» آمـده است که امام فرمودند: أَیْنَ کانَ وَرَعُکَ یَوْمَ کَذا وَ کَذا مَعَ الْجارِیَهِ؟ (۲) فلان روز چنین و چنان با کنیزک، پاک دامنی ات کجا بود؟!

ابو عمر دماری از کسـی که برای او حـدیث کرده نقل می کند که گفت: مردی خدمت حضـرت صادق علیه السّـلام رسـید برادری جـارودی (از گروه منحرفین از امـامت و از پیروان ابوالجـارود زیاد بن المنـذر) داشت. امام پرسـیدند: کَیْفَ أَخُوکَ؟ برادرت چطور است؟ گفت: وقـتی آمـدم خوب بود. فرمود: وَ کَیْفَ هُوَ؟ از نظر دینی چطور است؟ عرض کرد: تمـام کارهـایش خوب است و آدم خیر خواهی است جز اینکه معتقـد به امـامت شـما نیست. فرمود: وَ مٰا یَمْنَعُهُ؟ به چه علّت معتقـد به امـامت مـا نیست؟ عرض کرد: به واسـطه ورع و پرهیز کاری از این اعتقاد خودداری می کنـد. فرمود: إِذا رَجَعْتَ إِلَیْهِ فَقُلْ لَهُ: أَیْنَ کانَ وَرَعُکَ لَیْلَهَ نَهَرِ بَلْخَ أَنْ تَتَوَرَّعَ؟! (۳) وقتی نزد او رفتی بگو: اگر خیلی پرهیزکـاری، چرا در شب نهر بلـخ پرهیزکـاری نکردی؟! از اعتقاد به امامت جعفر علیه السّـلام پرهیز می کنی ولی از

انجام آن عمل در شب نهر بلخ پرهیزکاری نمی کنی؟! گفت: رفتم به

۱- ۷۲- فی الدلائل.

۲- ۷۳- بصائرالدرجات:۲۶۴- ۲۶۵ ب ۱۱ ح ۵، دلائـل الإمامه:۱۳۰- مرسـلًا عن أحمـد بن عبـدالله مثله باختلاف، المناقب:۴/۲۲۱ باختلاف و اختصار، ثاقب المناقب:۴۱۰-۴۱۱ ح ۳۴۲، بحارالأنوار:۴۸/۷۲ ب ۵ ح ۳۳ عن البصائر.

۳- ۷۴- بصائرالدرجات:۲۴۹ ب ۱۱ ح ۱۶، عنه البحار:۴۷/۷۵ ب ۵ ح ۴۳.

ص:۵۴

منزل او، گفتم چه جریـانی در شب نهر بلـخ بوده؟ گفت: چه کسـی به تو خـبر داد؟ گفتم: حضـرت امـام صـادق علیه السّـلام از من پرسـید بـه ایشـان عرض کردم او از روی ورع و پرهیزکـاری از اعتقـاد بـه امـامت شـما خـودداری می کنـد. به من فرمـود: به او بگو پرهیزگـاری ات چه شـد در شب نهر بلـخ. برادرش گفت: گواهی می دهم که چنین سـخنی (اینکه امام به علم امامت آگاهی دارد) درست نیست. گفتم: وای بر تو ساکت باش. چنین حرفی نزن. آنچه می گویی غلط است. گفت: او نمی دانـد (خبر از غیب نـدارد)، به خدا سوگند! جز خداوند جهانیان و آن کنیز و من، هیچ فردِ دیگری نمی داند؟! پرسیدم: پس جریان چه بوده است؟ گفت: من از ماوراء النهر خارج شدم. کار تجارتم تمام شده بود. به جانب بلخ می رفتم مردی با من همسفر بود که همراه خود کنیزی زیبا داشت. از نهر بلـخ شـبانه گـذشتیم. همسـفر من، صـاحب آن کنیز، گفت: یـا تو اینجـا نگهبـان وسایـل ما باش تا من بروم چیزی تهیه کنم و وسـایلی برای آتش افروزی بیـاورم و یـا من هسـتم تـو برو. گفتم: من هسـتم تـو برو. آن مرد رفت. مـا کنـار انبـوهی از درخت منزل داشتیم. دست کنیز را گرفتم. میان آن درخت ها با او در آمیختم. بعـد برگشتیم به جای خود. بعـد صاحبش آمـد. شب را خوابیدیم. بالاخره به عراق رسیدیم. هیچ کس جز خدا اطلاع نداشت (بالاخره از اعتقاد باطل خود و آن غلو) دست برداشت و به امامت

ص:۵۵

امام صادق علیه السّلام اعتراف نمود.

سال بعد به مکه رفتیم. من او را خدمت امام بردم. جریان را برایش نقل کرد. فرمود: استغفار کن. مبادا دیگر چنین کاری بکنی. و در پایان از ارادتمندان امام صادق علیه السّلام شد.

نکات: ۱- اعتقاد با تقوا ارتباطی ناگسستنی دارد.

۲- امام از کردار زشت تمام افراد، حتّی آنان که پیروِ ایشان نیستند، آگاه است.

۳- جهت هدایت کردن و هشدار دادن به آنان از این آگاهی، آنان را مطّلع می سازند.

ابوبصیر می گوید: بر امام صادق علیه السّلام داخل شدم در حالی که خواهان دلالت (معجزه ای) از او بودم چنان که امام باقر علیه السّلام مرا دلالتی داده بودند. پس هنگامی که بر آن حضرت داخل شدم فرمودند: یا أَبا مُحَمَّدٍ! ما کانَ لَکَ فیما کُنْتَ فیهِ شُغْلٌ تَدْخُلُ عَلی إِمامِکَ وَ أَنْتَ جُنُبٌ؟! ای ابا محمّد! این شغلی نیست که تو در او هستی (کار شایسته ای برای تو نیست)، در حال جنابت بر امام خویش وارد می شوی. گفتم: من این کار را جز از روی عمد، انجام ندادم. فرمود: أَ وَ لَمْ تُؤْمِنْ؟ آیا (به امامت من) ایمان نداری؟ گفتم: دارم و لیکن می خواهم که قلبم اطمینان یابد. فرمود: قُمْ یا أَبا مُحَمَّدٍ! فَاغْتَسِلْ (۱) ای ابامحمد برخیز و غسل کن. من برخاستم

---

۱ - ۷۵- دلائل الإمامه:۱۲۳، مناقب آل أبی طالب:۴/۲۲۶ و فی کتاب الدلالات عن أبی بصیر باختلاف و اختصار، کشف الغمه:۲/۱۸۸ عن الدلائل للحمیری، مدینه المعاجز:۳/۲۹۰ عن الدلائل و المناقب، بحارالأنوار:۴۷/۱۲۹ ب۵ عن المناقب، مستدرک الوسائل:۱/۴۶۲ ب۹ ح۱۱۶۶- ۱عن المدینه عن الدلائل باختلاف، الخرائج والجرائح :۲/۶۳۴ عن ابی بصیر باختصار.

ص:۵۶

و غسل کردم و آمدم و به جای خود بازگشتم و آن گاه دانستم که او بی شک امام است.

نکات: ۱- در محضر امام با حال جنابت حاضر شدن، عملی نامشروع است.

۲- در محضر امام زنده و حرم مطهّر ایشان پس از شهادت نیز، باید با طهارت حاضر شد؛ زیرا چنانکه در زمان حیات ایشان، حاضر شدن در محضر امام بدون طهارت جایز نیست و موجب آزرده شدن ایشان است، پس از شهادت ایشان نیز همینطور است: یا أَبا عَبْدِ اللَّهِ! أَشْهَدُ أَنَّکَ تَشْهَدُ مَقامی، وَ تَسْمَعُ کَلامی، وَ أَنَّکَ حَیٌّ عِنْدَ رَبِّکَ تُرْزَقُ، فَاسْأَلْ رَبَّکَ وَ رَبّی فی قَضاءِ حَوائِجی (۱) ای اباعبدالله! شهادت می دهم که شما جایگاه مرا مشاهده می کنید و سخنم را می شنوید و به یقین شما زنده هستید و نزد پروردگار خود روزی می خورید...

هشدار امام موسی کاظم علیه السلام

مرازم گفت: داخل مدینه شدم. دختری را در خانه ای که آنجا منزل گرفته بودم دیدم. خیلی از او خوشم آمد. تصمیم گرفتم از او بهره مند شوم ولی او از ازدواج با من سرپیچی کرد. شب پس از نماز عشاء آمدم. در را که کوبیدم همان دختر در را باز کرد. دست خود را روی سینه اش گزاردم فرار کرد تا اینکه من داخل شدم. فردا

۱- ۷۶- مستدرک الوسائل:۱۰/۳۴۵ ب ۵۹ ح ۱۲۱۴۹- ۱.

ص:۵۷

صبح که خدمت امام کاظم علیه السّلام رسیدم فرمود: یا مُرازِمُ! لَیْسَ مِنْ شیعَتِنا مَنْ خَلا ثُمَّ لَمْ یَرْعَ قَلْبُهُ(۱) ای مرازم! آن که قلبش در خلوت، ورع (پاک دامنی) نداشته باشد، از شیعیان ما نیست.

نکات: ۱- شیعه اهل بیت باید در خلوت نیز خود را در محضر امام ببیند.

۲- ارتباط تنگاتنگی میان شیعه بودن و تقوای در خلوت و جلوت است. بنابراین کسی که تقوا ندارد، از شیعیان اهل بیت نیست.

خاتمه

۱- ۷۷- بصائرالدرجات:۲۴۷ ب۱۱ ح ۱۰، الخرائج و الجرائح:۲/۷۲۷ ب ۱۵ مثله، بحارالأنوار: ۴۸/۴۵ ب۴ ح۲۶و ج ۶۵/۱۵۳ ب ۱۹ ح ۹ عن البصائر.

ص:۵۸

ص:۵۹

ای نفس! اگر پیشه ساز حیا نباشی و حضور بینندگان آگاه و مقتدر (حضرت الله و حجّت های او را) درک نکنی و شرم از گناه کردن در حریم آنان، نداشته باشی، و از شیطان و شیطانیان پیروی کنی، راه به کدام سو خواهی برد؟ نه تنها از امامان نور، خود را محروم کرده ای، در نارِ زشتی ها و پلیدی های شیطان، روحانیّت خود را به آتش کشیده، نارِ ابدی را نیز همراه با ملامت شیطان و حسرت برای خود خریده ای.(۱)

۱- (۱۴) سوره إبراهیم : آیه۲۳: وَ قالَ الشَّيْطانُ لَمّا قُضِيَ الْأَمْرُ إِنَّ اللَّهَ وَعَدَكُمْ وَعْدَ الْحَقِّ وَ وَعَدْتُكُمْ فَأَخْلَفْتُكُمْ وَ ما كانَ لِيَ عَلَيْكُمْ مِنْ سُلْطانٍ إِلّا أَنْ دَعَوْتُكُمْ فَاسْتَجَبْتُمْ لی فَلا تَلُومُونی وَ لُومُوا أَنْفُسَكُمْ ما أَنَا بِمُصْرِخِكُمْ وَ ما أَنْتُمْ بِمُصْرِخِيَّ إِنّی كَفَرْتُ بِما أَشْرَكْتُمُونِ مِنْ قَبْلُ إِنَّ الظّالِمِينَ لَهُمْ عَذابٌ أَلِيمٌ چون حساب رسیِ مردم (در روز قیامت) به پایان رسد، شیطان (به فریب خوردگان خود) گوید: خدا به شما وعده داد و وعده او درست بود و من نیز به شما وعده دادم ولی خلاف وعده خود عمل کردم و مرا بر شما تسلطی نبود جز آنکه شما را دعوت کردم شما نیز دعوت مرا اجابت کردید. بنابراین مرا ملامت نکنید، بلکه خود را ملامت کنید. نه من فریادرس شما هستم، نه شما فریادرس من. از اینکه مرا پیش از این شریک نافرمانیِ خدا کرده بودید بیزارم. زیرا برای ستمکاران عذابی است بسیار دردناک.

ص:۶۰

می دانی، در پاسخ آن شاعر حاجب نام که چنین سروده بود:

حاجب اگر معامله حشر با علی است من ضامنم تو هر چه بخواهی گناه کن

و حضرت امیرالمومنین علیه السّلام فرمودند:

حاجب اگر معامله حشر با علی است شرم از رخ علی کن و کمتر گناه کن

ای نفس! قدر خود را بدان. می دانی اگر محبوبِ ولیّ خدا در این زمان و دیگر امامان معصوم و خاتم انبیا و خداوند بشوی، چه جایگاهی خواهی داشت؟(۱)

۱- (۴) سوره نساء: آیه ۱۴: ﴿... وَ مَنْ یُطِعِ اللَّهَ وَ رَسُولَهُ یُدْخِلْهُ جَنّاتٍ تَجْری مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهارُ خالِدینَ فیها وَ ذٰلِکَ الْفَوْزُ الْعَظیمُ،﴾ (۲۴)) سوره نور: آیه ۵۳: ﴿وَ مَنْ یُطِعِ اللَّهَ وَ رَسُولَهُ وَ یَخْشَ اللَّهَ وَ یَتَّقْهِ فَأُولٰئِکَ هُمُ الْفائِزُونَ(۳۳)) ،﴾ سوره احزاب: آیه۷۲:﴿... وَ مَنْ یُطِعِ اللَّهَ وَ رَسُولَهُ فَقَدْ فازَ فَوْزاً عَظیماً(۴۸)) ،﴾ سوره فتح: آیه۱۸: ﴿... وَ مَنْ یُطِعِ اللَّهَ وَ رَسُولَهُ یُدْخِلْهُ جَنّاتٍ تَجْری مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهارُ وَ مَنْ یَتَوَلَّ یُعَذِّبْهُ عَذاباً أَلیماً﴾.

ص:۶۱

آیا می دانی جلب رضای امام زمان عجّل الله فرجه الشّریف یعنی رضایت الهی و سعادت جاودانه؟ آیا خبر از لذّت همنشینی با امام معصوم که لذیذتر از بهشت آخرت است داری؟(۱)

۱- امام حسین علیه السّلام از رسول الله صلّی الله علیه و آله و سلّم نقل می کنند که به «اُبَی» فرمودند: یا أُبَیُّ! طُوبی لِمَنْ لَقِیَهُ، وَ طُوبی لِمَنْ أَحَبَّهُ، وَ طُوبی لِمَنْ قالَ بِهِ یُنْجیهِمُ اللَّهُ بِهِ مِنَ الْهَلَکَهِ، وَ بِالْإِقْرارِ بِاللَّهِ وَ بِرَسُولِهِ وَ بِجَمیعِ الْأَئِمَّهِ یَفْتَحُ اللَّهُ لَهُمُ الْجَنَّهَ، مَثَلُهُمْ فِی الْأَرْضِ کَمَثَلِ الْمِسْکِ الَّذی یَسْطَعُ ریحُهُ وَ لا یَتَغَیَّرُ أَبَداً، وَ مَثَلُهُمْ فِی السَّماءِ کَمَثَلِ الْقَمَرِ الْمُنیرِ الَّذی لا یُطْفی نُورُهُ أَبَداً... ای ابیّ! خوشا به حال کسی که او (مهدی) را ملاقات کند، خوشا به حال کسی که او را دوست بدارد، و خوشا به حال کسی که به او معتقد باشد، خداوند، به خاطر وی و به خاطر إقرار و اعتقاد به خدا و رسول و همگی ائمّه، آنها را از هلاکت نجات می دهد، خدای منّان درهای بهشت را برای آنها باز می کند. مَثَل آنها در زمین، مَثَل مشک است که دائم از خود بوی خوش ساطع می کند ولی تغییری در او حاصل نمی شود. و مَثَل آنها در آسمان مَثَل ماه نورانی است که هیچ گاه نورش خاموش نشود... . کمال الدین و تمام النعمه:۱/۲۶۸ب۲۴ح ۱۱ و عیون أخبار الرضا علیه السّلام: ۱/۵۹ ب۶ ح۲۹ باسناده عن محمّد بن علیّ بن موسی، عن أبیه علیّ بن موسی، عن أبیه موسی بن جعفر، عن أبیه جعفر بن محمّد، عن أبیه محمّد بن علیّ، عن أبیه علیّ بن الحسین، عن أبیه الحسین بن علیّ بن أبی طالب علیه السّلام قال: دخلت علی رسول اللّه صلّی اللّه علیه و آله و سلّم و عنده أبیّ بن کعب فقال لی رسول اللّه صلّی اللّه علیه و آله و سلّم... إلی أن قال:.

ص:۶۲

و یادمان نرود که بارها گفته ایم: وَ أَشْهَدُ أَنّی سِلْمٌ لِمَنْ سالَمَکُمْ وَ حَرْبٌ لِمَنْ حارَبَکُمْ - یا مَوالِیَّ! أَنَا سِلْمٌ لِمَنْ سالَمَکُمْ وَ حَرْبٌ لِمَنْ حارَبَکُمْ وَ عَدُوٌّ لِمَنْ عادَاکُمْ وَ وَلِیٌّ لِمَنْ والاکُمْ إِلی یَوْمِ الْقِیامَه.

و نیز عرض کرده ایم: یالَیْتَنی! کُنْتُ مَعَکُمْ فَأَفُوزَ فَوْزاً عَظیماً، و به سیّدالشهداء علیه السّلام گفته ایم: لَبَّیْکَ داعِیَ اللَّهِ، إِنْ کانَ لَمْ یُجِبْکَ بَدَنی عِنْدَ اسْتِغاثَتِکَ، وَ لِسانی عِنْدَ اسْتِنْصارِکَ، فَقَدْ أَجابَکَ قَلْبی وَ سَمْعی وَ بَصَری، و صبح جمعه به فرزندش حضرت خاتم الأوصیاء قائم آل محمّد عجّل الله فرجه الشّریف عرض می کنیم: بِأَبی أَنْتَ وَ أُمّی وَ نَفْسی لَکَ الْوِقاءُ وَ الْحِمی، آیا می دانی که گرگ ها و کرکس ها و روبهان جهان، همه آشکار و نهان و با هر وسیله و شیوه ای به جنگ با فرهنگ غنی اسلام (قرآن و عترت) آمده اند؟ و دل و دین جوانان ما را هدف گرفته اند؟!

کاری بکن و در عمل نشان بده آنچه گفتی تنها شعار نبوده، نه تنها نباید با کارهای نا مشروع، خدا و شاهدان او را آزرده خاطر کنیم بلکه باید در هر زمان به ندای هَلْ مِنْ ناصِرٍ یَنْصُرُنی او پاسخی عملی بدهیم. از فرصت غیبت سلطان دین جهت یاری او بهره برده، تمرین خدمت کرده و ودایع الهی که نزد ماست به کار گیریم، تا فقط به گفتن بسنده نکرده باشیم که اللَّهُمَّ اجْعَلْنا مِنْ أَنْصارِهِ، وَ أَعْوانِهِ، وَ الذّابّینَ عَنْهُ، وَ الْمُسارِعینَ إِلَیْهِ فی قَضاءِ حَوائِجِهِ، وَ الْمُحامینَ عَنْهُ، وَ

ص:۶۳

السّابِقینَ إِلی إِرادَتِهِ، وَ الْمُسْتَشْهَدینَ بَیْنَ یَدَیْه. دست بر زانوی همّت فراز آورده و بگو یاعلی، برخیز، هنگامه عمل فرا رسیده است.

و السّلام علی المهدیّ من آل محمّد صلوات الله علیهم و من والاه و عادی أعدائه،

حیدرحسین التربتی الکربلائی

سحرگاه ۱۰ شعبان المعظّم ۱۴۳۰

مراعات حرم

ص:۶۴

ص:۶۵

بیا ای نفس با مهدی صفا کن بیا ای نفس دست از کینه بردار الا ای شیعه من خیر تو جویم منِ مهدی که فرزند حسینم تو آگاهی چه کردی یا چه خوردی چرا این گونه در عصیان ذلیلی نکردی تو مراعات حرم را مکن کاری ز خود دورت نمایم تو که سرمایه و امید مایی ولی رفتار تو تغییر کرده نکن رزق دلم را غصه و درد بیا تا از دلم آگاه گردی تو که هم سفره اهل بهشتی تو جا داری هنوز اندر دل من بیا بر روی ماه من نگه کن به حقّ احمد و زهرا و حیدر به مهر روی او ترک جفا کن علایق های دنیا را رها کن سحرگه راز خود را با تو گویم برای حالِ تو در شور و شینم که نام و مهر ما از یاد بردی مگر بر جرم خود داری دلیلی چه می گویی جواب مادرم را عوض شو تا که من پیشت بیایم تو باقیمانده کرب و بلایی گنه بر حال تو تأثیر کرده دوباره توبه کن برگرد، برگرد تو با سوز دلم همراه گردی چه شد سوی خدایت برنگشتی تو را من دوست دارم، سائل من به خاطر خواهی ام، ترک گنه کن نرو از خانه ما، جای دیگر

فهرست منابع

ص:۶۶

ص:۶۷

الذّكر الحكيم: كلام الله تبارك و تعالى.

۱- إعلام الورى بأعلام الهدى: أبوعلىّ الفضل بن الحسن الطّبرسى من أعلام القرن السّادس، مطبعه ستاره- قم، الطّبعه الأولى، ۱۴۱۷ه.

و مؤسّسه آل البيت عليهم السّلام- قم، ۱۴۱۷ه.

۲- الأصول السّتّه عشر: من الأصول الأوّليّه، مجموعه من كتب الحديث الأوّليّه فى عصر الأئمّه المعصومين عليهم السّلام.

۳- الأمالى: أبو عبدالله محمّد بن محمّد بن النّعمان العكبرى البغدادى، الشّيخ المفيد (ت۴۱۳ه)، طبع دارالمفيد- بيروت، ۱۴۱۴ه.

۴- الأمالى: أبوجعفرمحمّد بن الحسن الطّوسى (ت ۴۶۰ه)، مطبعه

ص:۶۸

دارالثقافه- قم، الطّبعه الأولی، ۱۴۱۴ه.

و مؤسّسه البعثه- قم، الطّبعه الأولی ۱۴۱۴ه.

۵- بحار الأنوار الجامعه لدرر أخبار الأئمّه الأطهار علیهم السّلام: العلّامه محمّد باقر المجلسی (ت۱۱۱۱ه) ، دار الکتب الإسلامیّه- طهران، الطّبعه الرّابعه ۱۳۶۲ش.

و مؤسّسه الوفاء- بیروت، ۱۴۰۳ه.

۶- بصائر الدّرجات: محمّد بن حسن الصفّار(ت۲۹۰ه)، انتشارات کتابخانه آیهالله مرعشی نجفی، الطبع الثانی.

۷- تفسیر العیّاشی: محمّد بن مسعود العیّاشی(ت۳۲۰ه)، المطبعه العلمیه- طهران، ۱۳۸۰ه .

۸- تفسیرفرات بن إبراهیم الکوفی: أبی القاسم فرات بن إبراهیم بن فرات الکوفی (من أعلام الغیبه الصّغری)، طبع الإرشاد – طهران، ۱۴۱۰ه.

۹- تفسیر القمّی: أبو الحسن علیّ بن إبراهیم القمّی (ت۳۲۹ه)، مطبعه مؤسّسه دارالکتاب- قم، الطّبعه الثّالثه۱۴۰۴ه.

۱۰- الثاقب فی المناقب: أبو جعفر محمّد بن علی الطّوسی (من أعلام القرن السادس)، مؤسّسه أنصاریان – قم، ۱۴۱۹ه.

۱۱- الخرائج و الجرائح: أبو جعفر سعید بن هبه الله القطب الرّاوندی (ت۵۷۳ه)، مؤسّسه الإمام المهدی علیه السّلام- قم،

ص:۶۹

الطّبعهالأولی، ۱۴۰۹ه.

۱۲- دلائل الإمامه: جریر بن رستم الطبریّ الصّغیر (من أعلام القرن الخامس)، مؤسّسه البعثه- قم، ۱۴۱۳ه.

۱۳- الزهد لحسین بن سعید الأهوازی: (من أعلام القرن الثّالث)، طبع حسینیان، ۱۴۰۲ه.

۱۴- شواهدالتنزیل: الحاکم الحسکانی (من أعلام القرن الخامس)، طبع الإرشاد – طهران، ۱۴۱۱ه.

۱۵- الصراط المستقیم: علی بن یونس العاملی (ت۸۷۷ه)، المکتبه المرتضویّه – طهران، ۱۳۸۴ه.ق.

۱۶- عیون أخبار الرّضا علیه السّلام: أبوجعفر محمّد بن علیّ بن الحسین بن بابویه القمّی الصّدوق (ت۳۸۱ه)، نشر مؤسّسه الأعلمی- بیروت.

۱۷- عیون المعجزات: حسین بن عبدالوهّاب (من أعلام القرن الخامس)، منشورات الشّریف الرّضی- قم.

۱۸- غرر الحکم: عبدالواحد الآمدی التمیمی(ت۵۵۰ه)، دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه- قم، چاپ اول ۱۳۶۶ش.

۱۹- الکافی: ثقه الإسلام أبو جعفر محمّد بن یعقوب بن إسحاق الکلینی الرّازی (ت۳۲۹ه)، دارالکتب الإسلامیّه- طهران، الطّبعه الثّالثه۱۳۸۸ه.

ص:۷۰

۲۰- کتاب أصل سليم بن قيس الهلالى: (ت۷۶ه)، نشر الهادى- قم.

۲۱- كشف الغمّه: أبو الحسن علىّ بن عيسى بن أبى الفتح الإربلى (ت۶۹۳ه)، دارالأضواء- بيروت، الطّبعه الثّانيه،۱۴۰۵ ه.

۲۲- كمال الـدّين و تمام النّعمه: أبو جعفر محمّـد بن علىّ بن الحسـين بن بابويه القمّى الصّدوق (ت۳۸۱ه)، مؤسّسه النّشر الإسلامى- قم، ۱۴۰۵ه.

۲۳- مجموعه ورّام= تنبيه الخواطر و نزهه النواظر: ورّام بن ابى فراس المالكى الأشترى(ت۶۰۵ه)، دارالكتب الإسلاميّه- طهران.

۲۴- محاسبهالنفس: على بن موسى بن جعفر بن طاووس (ت۶۶۴ه)، منشورات المكتبه المرتضويّه- طهران.

۲۵- مدينه المعاجز: العلّامهالمحدّث الجليل السّـيّدهاشم البحرانى (ت۱۱۰۷ أو ۱۱۰۹ه)، طبع مؤسّـسه الأعلمى- بيروت، الطّبعه الأولى ۱۴۲۳ه.

۲۶- مستدرك الوسائل: الحاج ميرزاحسين النّورى الطّبرسى (ت۱۳۲۰ه)، مؤسّسه آل البيت عليهم السّلام - قم، ۱۴۰۷ه.

۲۷- مشكوه الأنوار فى غررالأخبار: ابوالفضل على الطبرسى(ت اوائل القرن السابع)، مؤسّسه آل البيت عليهم السّلام - قم.

۲۸- مصباح المتهجّد و سلاح المتعبّد: أبو جعفر محمّد بن الحسن الطّوسى (ت۴۶۰ه)، تحقيق إسماعيل الأنصارى.

ص:۷۱

و طبع الأعلمی- بیروت، الطّبعه الثّانیه، ۱۴۲۵ه.

و نشر مؤسّسه فقه الشّیعه- بیروت.

۲۹- معانی الأخبار: الشیخ الصدوق محمّد بن علیّ بن حسین بن بابویه القمّی (ت۳۹۱ه)، تصحیح علی اکبر الغفّاری، نشر مکتبه الصدوق- طهران، ۱۳۷۹ه.

۳۰- مناقب آل أبی طالب علیهم السّلام: أبوعبدالله محمّدبن علیّ بن شهرآشوب المازندرانی (ت۵۸۸ه)، المطبعه الحیدریّه- النّجف الأشرف،۱۳۷۶ه.

و نشر العلّامه- قم، ۱۳۷۹ه.

۳۱- من لا یحضره الفقیه: أبو جعفر محمّد بن علیّ بن الحسین بن بابویه القمّی، الصّدوق (ت۳۸۱ه)، منشورات جامعه المدرّسین فی الحوزه العلمیّه- قم، الطّبعه الثّانیه ،۱۴۰۴ه.

۳۲- وسائل الشّیعه إلی تحصیل مسائل الشّریعه: محمّد بن الحسن الحرّالعاملی (ت۱۱۰۴ه)، تحقیق مؤسّسه آل البیت علیهم السّلام- قم، الطّبع الأوّل۱۴۱۱ه.

یادداشت پایانی

ص:۷۲

۱- تحف العقول:۸۴.

۲- الکافی:۲/ ۱۰۶باب الحیاء ...ح۱

۳- الکافی:۲/۱۰۶باب الحیاء ...ح۵

۴- من لا یحضره الفقیه:۴/۴۱۱ ح۵۸۹۵.

۵- أمالی الصدوق:۴۰۰ المجلس۶۲ ح۱۷ ...حدّثنا سلیمان بن مهران قال: دخلت علی الصّادق جعفر بن محمّد علیه السّلام و عنده نفر من الشّیعه فسمعته و هو یقول: .

۶- (۰ (۴سوره غافر: آیه ۲۰.

۷- مصباح المتهجّد:۱/۸۴۹.

۸- بصائرالدرجات:۴۲۵ ب۴ ح۱۰ و فیه:۴۳۰ ب۶ ح۱۰ عن محمّد بن مسلم عنه علیه السّلام، الأصول السّته عشر:۱۵۶ کتاب مختصر أصل علاء بن الرزین الذی اختصره الشیخ الشهید الأوّل، عن محمّد بن مسلم، عن الباقر علیه السّلام، تفسیرالعیاشی:۲/۱۰۸ ح۱۱۹ عن محمّد بن مسلم عن أحدهما (الباقر أو الصادق علیهما السّلام) کلّهم کما فی البصائر باختلاف و فیهم: لِلَّهِ شُهَداءُ فی أَرْضِهِ، بحارالأنوار:۲۳/۳۴۴ ب۲۰ ح۳۴ عن البصائر بروایته الاولی، مستدرک الوسائل:۱۲/۱۶۱ ب۱۰۰ ح۵، ۶- ۱۳۷۸۱ - ۱عن تفسیر العیّاشی، مستدرک الوسائل:۱۲/۱۶۳ ب۱۰۰ ح۱۳۷۸۶- ۶عن کتاب العلاء بن الرزین، فی بصائرالدرجات:۴۳۰ ب ۶ح۷ عن الصادق علیه السّلام باسناده عن محمّد بن مسلم ،عن الصادق علیه السّلام و فیه:۴۳۰ ب۶ح۶عن محمّد بن مسلم و زراره، عن الصادق علیه السّلام مثله و فیهما: إِنَّ لِلَّهِ شُهَداءُ فِی أَرْضِهِ، عن الأخیر بحارالأنوار:۲۳/۳۴۸ب۲۰ ح ۵۱.

۹- بصائرالدرجات:۴۲۸ ب ۵ ح۸ و۱۰ و تفسیر العیّاشی:۲/۱۰۹ح۱۲۴، بحارالأنوار:۶/۱۸۳ ب۷ ح۱۳ عن البصائر و فی ج۲۳/۳۵۱ ب۲۰ح۶۷ عن العیّاشی، وسائل الشیعه:۱۶/۱۱۳ ب۱۰۱

ص:۷۳

ح۲۱۱۲۳ عن البصائر، بحارالأنوار:۱۷/۱۴۹ب۱۷ و ج ۲۳/۳۴۰ ب ۲۰ ح۱۵ عن البصائر عن الصادق.

۱۰- الکافی:۱/۲۲۰ بـاب عرض الأعمـال علی النبیّ و الأئمّه صـلوات اللّه علیهم... ح۵، وسائل الشیعه: ۱۶/۱۰۸ ب۱۰۱ ح۲۱۱۰۷ عن الکافی.

۱۱- بصائرالدرجات:۴۲۶ ب۴ ح۱۴، بحارالأنوار:۲۳/۳۴۴ ب ۲۰ ح۳۶ عن البصائر.

۱۲- تفسیرالعیّاشی:۲/۱۰۹ح۱۲۶، مستدرک الوسائل:۱۲/۱۶۲ ب ۱۰۰ ح۱۳۷۸۵- ۵ عن العیّاشی.

۱۳- تفسیرالعیّاشی:۲/۱۰۸ح ۱۲۱، بحارالأنوار:۷/۳۳۰ب۱۷ ح۹ عن العیّاشی باختلاف.

۱۴- فی البحار.

۱۵- تفسیرالعیّاشی:۲/۱۱۰ ح۱۲۷، بحارالأنوار:۷/۳۳۱ ب۱۷ ح۱۰ عن تفسیر العیّاشی مثله باختلاف.

۱۶- بصائرالدرجات:۴۲۹ ب۶ح ۱، وسائل الشیعه:۱۶/۱۱۴ ب۱۰۱ ح۲۱۱۲۴ و بحارالأنوار: ۲۳/۳۴۶ ب۲۰ ح۴۶ عن البصائر.

۱۷- بصائرالدرجات:۴۲۷ ب ۵ ح۲، بحارالأنوار:۲۳/۳۴۵ ب۲۰ ح۳۹ عن البصائر.

۱۸- بحارالأنوار:۵/۳۲۹ ب۱۷ح۲۸ عن تفسیر التبیـان للشیخ الطوسی عن قوله تعالی: وَ قُلِ اعْمَلُوا فَسَیَرَی اللَّهُ عَمَلَکُمْ وَ رَسُولُهُ وَ الْمُؤْمِنُونَ .

۱۹- بحارالأنوار:۵۶/۴۰ ب۱۸ ح۱۳ عن تفسیر مجمع البیان فی قوله تعالی: قُلِ اعْمَلُوا فَسَیَرَی اللَّهُ عَمَلَکُمْ وَ رَسُولُهُ وَ الْمُؤْمِنُونَ قال: روی أصحابنا.

۲۰- بصائرالدرجات:۴۲۴ ب۴ ح۳، بحارالأنوار:۱۷/۱۵۰ ب۱۷ح۴۷ عن البصائر.

۲۱- تفسیرالقمّی:۱/۳۰۴، بحارالأنوار:۱۷/۱۴۹ ب۱۷ ح۴۴ عن تفسیر القمّی.

۲۲- بصائرالدرجات:۴۲۵ ب۴ ح۱۲، بحارالأنوار:۱۷/۱۵۰ ب۱۷ ح۵۱ عن البصائر باختلاف.

۲۳- بصائرالدرجات:۴۲۴ ب۴ ح ۱، بحارالأنوار:۲۳/۳۴۳ ب۲۰ ح ۲۹ عن البصائر.

۲۴- فی البحار.

ص:۷۴

۲۵- تفسیرالقمّی:۱/۳۰۴، بحارالأنوار:۲۳/۳۳۹ ب ۲۰ ح ۱۳ عن تفسیرالقمّی.

۲۶- بصائرالدرجات:۴۲۴ ب ۴ ضمن حدیث ۳ عن أبی بصیر، تفسیرالعیاشی:۲/۱۰۹ ح ۱۲۲ عن أبی بصیر باختلاف، معانی الأخبار:۳۹۲ کما فی البصائر و فیه زیاده: وَ سَکَتَ، قَال أبوبصیر: إنّما عنی الأئمّه علیهم السّلام، وسائل الشیعه:۱۶/۱۰۹ ب ۱۰۱ ح ۲۱۱۱۰ و بحارالأنوار: ۲۳/۳۴۰ ب ۲۰ ح ۱۶ عن المعانی، بحارالأنوار:۱۷/۱۵۰ ب ۱۷ ح ۴۸ عن البصائر، مستدرک الوسائل:۱۲/۱۶۲ ب ۱۰۰ ح ۱۳۷۸۳- ۳ عن العیّاشی.

۲۷- من لایحضره الفقیه:۱/۱۹۱ باب النوادر... ح ۵۸۳، وسائل الشیعه:۱۶/۱۰۹ ب ۱۰۱ ح ۲۱۱۰۹ عن الفقیه.

۲۸- بصائرالدرجات:۴۲۸ ب ۵ ح ۷ ، الکافی:۱/۲۱۹ باب عرض الأعمال... ح ۱، وسائل الشیعه:۱۶/۱۰۷ب ۱۰۱ ح ۲۱۱۰۲و بحارالأنوار:۱۷/۱۳۱ ب ۱۷ ح ۳ عن الکافی، بحارالأنوار:۲۳/۳۴۶ ب ۲۰ ح ۴۴ عن البصائر.

۲۹- بصائرالدرجات:۴۲۷ ب ۵ ح ۴، عنه البحار:۲۳/۳۴۵ ب ۲۰ ح ۴۱.

۳۰- بصائرالدرجات:۴۲۷ ب ۵ ح ۳ و ص ۴۲۸ ب ۵ ح ۱۱، الکافی:۱/۲۱۹ باب عرض الأعمال... ح ۲، تفسیرالعیاشی:۲/۱۰۹ ح ۱۲۵، محاسبهالنفس:۱۷ ب ۳ عن الکافی و دلائل الحمیری و کتاب تفسیر القرآن لإبن عقده و تفسیر ما نزل فی أهل البیت علیهم السّلام لمحمّد بن العبّاس بن مروان، وسائل الشیعه:۱۶/۱۰۷ ب ۱۰۱ ح ۲۱۱۰۴ و ص ۱۱۳ ح ۲۱۱۲۲ عن الکافی و البصائر، بحارالأنوار:۲۳/۳۴۵ ب ۲۰ ح ۴۰ و ص ۳۵۱ ح ۶۸و ص ۳۵۳ ح ۷۳ عن البصائر و العیّاشی و محاسبه النفس.

۳۱- بصائرالدرجات:۴۲۷ب ۵ح ۱، وسائل الشیعه:۱۶/۱۱۳ب ۱۰۱ح ۲۱۱۲۱عن البصائر، محاسبهالنفس:۱۷ب ۳ عن کتاب تفسیر القرآن لابن عقده بإسناده إلی یزید بن معاویه العجلی، عنه علیه السّلام، الأمالی للطوسی:۴۰۹ المجلس ۱۴ ح ۹۱۸- ۶۶ عن ابن أذینهعنه علیه السّلام مثله باختلاف ، المناقب:۴/۴۰۰عروه بن أذینهعنه،

ص:۷۵

بحارالأنوار: ۲۳/۳۳۹ ب۲۰ح۱۰ و وسائل الشیعه:۱۶/۱۱۱ ب۱۰۱ ح۲۱۱۱۵–عن الأمالی، البحار:۲۳/۳۳۷ ب۲۰ ح۶ عن المناقب.

۳۲- تفسیرالعیّاشی:۲/۱۰۹ح۱۲۳، بصائرالدرجات:۴۲۵ ب۴ ح۶ عن محمّد بن الفضیل، عن الصادق علیه السّلام مثله باختلاف، مستدرک الوسائل:۱۲/۱۶۲ ب۱۰۰ ح۱۳۷۸۴-۴ عن العیّاشی و لیس فیه: فَاحْذَرُوا.

۳۳- بصائرالدرجات:۴۲۴ ب۴ ح۲، وسائل الشیعه:۱۶/۱۱۲ ب۱۰۱ح۲۱۱۱۸ و بحارالأنوار: ۲۳/۳۴۳ ب۲۰ ح۳۰ عن البصائر.

۳۴- بصائرالدرجات:۴۲۵ ب۴ح۷ و الکافی:۱/۲۲۰ باب عرض الأعمال...ح۶، بحارالأنوار: ۱۷/۱۵۰ ب۱۷ ح۴۹ عن البصائر، وسائل الشیعه:۱۶/۱۰۷ ب۱۰۱ح۲۱۱۰۳ و بحارالأنوار:۱۷/۱۳۱ ب۱۷ ح۴ عن الکافی.

۳۵- بصائرالدرجات:۴۲۵ ب۴ ح۸.

۳۶- بصائرالدرجات:۴۲۹ ب۶ح۲، الکافی:۱/۲۱۹ باب عرض الأعمال... ح۴ عن عبد اللّه بن أبان الزّیّات و کان مکینا عند الرّضا علیه السّلام...، بحارالأنوار:۲۳/۳۴۷ ب۲۰ ح۴۷ عن البصائر، وسائل الشیعه:۱۶/۱۰۸ ب۱۰۱ ح۲۱۱۰۶ عن الکافی.

۳۷- بصائرالدرجات:۴۲۷ ب ۵ ح۵، و فیه:ح۶ عن الحسین بن بشّار، عن أبی الحسن علیه السّلام مثله، بحارالأنوار:۲۳/۳۴۶ ب۲۰ ح۴۲ عن البصائر.

۳۸- فی الأمالی و الزهد.

۳۹- الکافی:۱/۲۱۹باب عرض الأعمال علی النبیّ والأئمه صلوات اللّه علیهم ح۳، بصائرالدرجات: ۴۴۵ ح۸ مثله باختلاف یسیر، الأمالی للمفید: ۱۹۶ المجلس۲۳ح۲۹، کتاب الزهد لحسین بن سعید الأهوازی:۱۶ب۲ح۳۲ کما فی الأمالی باختلاف یسیر، مشکاه الأنوار:۷۱ الفصل ۳ کما فی الکافی باختلاف، وسائل الشیعه: ۱۶/۱۰۷ ب۱۰۱ ح۲۱۱۰۵عن الکافی، مستدرک الوسائل:۱۲/۱۶۳ ب۱۰۰ ح۱۳۷۸۷- ۷ عن الأمالی.

۴۰- الصراط المستقیم:۲/۱۱۸ فصل۳ قال: و فی کتاب کشف الحیره.

ص:۷۶

۴۱- کتاب سلیم بن قیس:۸۸۵ ح ۵۴.

۴۲- کتاب سلیم بن قیس:۹۴۴ ح ۸۰، المناقب:۳/۸۷ و شواهدالتنزیل:۱/۱۱۹ح ۱۲۹ عن سلیم، بحارالأنوار:۲۲/۴۴۱ ب ۱۴ و ج ۲۳/۳۳۴ب ۲۰ عن الشواهد و ج ۳۵/۳۸۹ ب۱۹عن سلیم.

۴۳- المناقب:۴/۱۲۹، عنه: ۲۳/۳۵۰ ب ۲۰ ح ۵۹.

۴۴- تفسیرفرات الکوفی:۶۲ح ۶۲- ۲۷، عنه :۲۳/۳۳۷ ب ۲۰ ح ۷.

۴۵- بصائرالدرجات:۸۲ ب۱۳ ح ۴، عنه:۲۳/۳۴۲ ب ۲۰ ح ۲۵.

۴۶- المناقب:۴/۱۷۹، عنه: ۲۳/۳۵۰ ب ۲۰ ح ۶۱.

۴۷- تفسیرالعیّاشی:۱/۶۲ ح ۱۱۰.

۴۹- بصائرالدرجات:۸۲ ب۱۳ ح ۳.

۵۰- بصائرالدرجات:۸۳ ب۱۳ح ۵، تفسیرفرات الکوفی:۶۲ح ۶۲- ۲۶عن محمّد بن علیّ، عنه علیه السّلام مثله و فیه: وَ نَحْنُ شُهَداءُ اللَّهِ، البحار:۲۴/۱۵۷ ب۴۶ ح ۱۸ عن الفرات.

۵۱- الکافی: ۱/۱۹۰ باب فی أنّ الأئمه شهداء اللّه ح ۲، عنه البحار:۲۳/۳۳۶ ب ۲۰ ح ۲.

۵۲- بصائرالدرجات:۸۲ ب۱۳ ح ۱، و فیه:۵۱۶ ب ۱۸ ح ۴۵ بسند آخر عن أبی بصیر مثله و لیس فیه: نَحْنُ الشُّهَداءُ عَلَی النّاسِ، تفسیرالعیّاشی:۱/۶۳ح ۱۱۳- کروایته الثانیه، بحارالأنوار:۲۳/۳۴۳ ب ۲۰ ح۲۷عن البصائر بروایته الاولی.

۵۳- بصائرالدرجات:۸۲ ب۱۳ح ۲، عنه البحار:۲۳/۳۴۳ ب ۲۰ ح ۲۸.

۵۴- بصائرالدرجات:۴۴۲ ب ۱۲ ح۷، بحارالأنوار:۲۶/۱۳۶ ب۸ ح۱۳ عن البصائر.

۵۵- بصائرالدرجات:۴۴۳ ب ۱۲ ح ۸، بحارالأنوار:۲۶/۱۳۶ ب۸ ح ۱۴ عن البصائر.

۵۶- بصائرالدرجات:۴۴۳ ب ۱۲ ح ۹، البحار:۲۶/۱۳۶ ب۸ ح ۱۵ عن البصائر.

۵۷- بصائرالدرجات:۴۱۹ ب ۱ ح ۱، بحارالأنوار:۲۴/۱۲۶ ح۳عن البصائر.

ص:۷۷

۵۸- الأمالی للشیخ الطوسی:۲۴۵ المجلس ۹ ح۴۲۷- ۱۹، بحارالأنوار:۲۶/۶۶ ب۲ ح۳ عن الأمالی.

۵۹- بصائرالدرجات:۴۳۵ ب۸ ح۳، بحارالأنوار:۲۶/۱۳۳ ب۸ ح۲ عن البصائر.

۶۰- فی البحار.

۶۱- بصائرالدرجات:۴۳۶ ب۹ ح۶، بحارالأنوار:۲۵/۴۵ ب۲ ح۲۱ عن البصائر.

۶۲- بصائرالدرجات:۴۴۲ ب۱۲ ح۶، بحارالأنوار:۲۶/۱۳۵ ب۸ ح۱۲عن البصائر.

۶۳- بصائرالدرجات:۴۳۱ ب۷ ح ۳، بحارالأنوار:۲۵/۳۹ ب۲ ح۷ عن البصائر.

۶۴- بصائرالدرجات:۴۳۷ ب۱۰ ح۲، بحارالأنوار:۲۶/۱۳۴ ب۸ ح۷ عن البصائر.

۶۵- فقال الأعرابی: یا مولای! قد بلغت حاجتی ممّا جئت فیه، فخرج من عنده فاغتسل و رجع إلیه فسأله عمّا کان فی قلبه.، الخرائج والجرائح:۱/۲۴۶ ب۴، بحارالأنوار:۴۴/۱۸۱ ب۲۵ ح۴ عن الخرائج، وسائل الشیعه:۲/۲۱۲ ب۱۶ ح۱۹۵۵ عن الخرائج باختصار.

۶۶- الکافی:۲/۳۲۶ ح۱۴، عنه وسائل الشیعه:۱۶/۳۳ ب۷۱ ح۲۰۸۹۸و فیه: سَخّاباً، کشف الغمه:۲/۱۸۹ عن سماعه بن مهران ، مجموعهورام:۲/۲۰۷ الجزء۲ سماعه، مناقب آل أبی طالب علیهم السّلام:۴/۲۲۴ عن سماعه باختصار، البحار:۴۷/۱۲۸ ب۵ ضمن ح۱۷۵عن المناقب.

۶۷- فی المصدر: أبا کَهْمَش.

۶۸- فی: الدلائل.

۶۹- بصائرالدرجات:۲۴۲ب ۱۱ح ۱، دلائل الإمامه:۱۱۵ بسنده مثله، عیون المعجزات: ۷۷ ۷۸ عن البصائر، الثاقب فی المناقب:۴۱۴ ح۳۵۰، الخرائج والجرائح:۲/۷۲۷ ب ۱۵ کما فی البصائر باختصار، بحارالأنوار:۴۷/۷۱ ب۵ ح۲۸ و مستدرک الوسائل:۱۴/۲۷۲ ب۸۲ ح۱۶۶۸۸- ۱ عن البصائر، وسائل الشیعه:۲۰/۱۹۶ ب۱۰۵ ح۲۵۴۱۳ عن الخرائج.

ص:۷۸

۷۰- بصائرالدرجات:۲۴۳ ب ۱۱ذح۲، دلائل الإمامه:۱۱۶ بسنده عن مهزم مثله باختلاف یسیر، إعلام الوری: ۲۷۵ الفصل۳، المناقب: ۴/۲۲۶، الثاقب:۴۱۳ ح۳۴۸ مرسلا، و فیه : یا ابراهیم- بدل – یا مهزم.

۷۱- بصائرالدرجات:۲۴۳ ب۱۱ح۳، دلائل الإمامه:۱۱۶، المناقب:۴/۲۲۱، الخرائج و الجرائح: ۲/۷۲۷ ب ۱۵ کلهم مثله باختلاف، البحار:۴۷/۷۲ ب۵ ح۳۲ و ج۷۰/۷۶ ب۲ ح ۷۰ عن البصائر، مستدرک الوسائل:۱۵/۱۹۰ ب ۷۵ ح۱۷۹۶۹- ۱۱ عن البصائر باختلاف یسیر.

۷۲- فی الدلائل.

۷۳- بصائرالدرجات:۲۶۴- ۲۶۵ ب ۱۱ ح ۵، دلائل الإمامه:۱۳۰- مرسلاً عن أحمد بن عبدالله مثله باختلاف، المناقب:۴/۲۲۱ باختلاف و اختصار، ثاقب المناقب:۴۱۰-۴۱۱ ح۳۴۲، بحارالأنوار:۴۸/۷۲ ب۵ ح۳۳ عن البصائر.

۷۴- بصائرالدرجات:۲۴۹ ب۱۱ح ۱۶، عنه البحار:۴۷/۷۵ ب۵ ح۴۳.

۷۵- دلائل الإمامه:۱۲۳، مناقب آل أبی طالب:۴/۲۲۶ و فی کتاب الدلالات عن أبی بصیر باختلاف و اختصار، کشف الغمه:۲/۱۸۸ عن الدلائل للحمیری، مدینه المعاجز:۳/۲۹۰ عن الدلائل و المناقب، بحارالأنوار:۴۷/۱۲۹ ب۵ عن المناقب، مستدرک الوسائل:۱/۴۶۲ ب۹ ح۱۱۶۶- ۱عن المدینه عن الدلائل باختلاف، الخرائج والجرائح :۲/۶۳۴ عن ابی بصیر باختصار.

۷۶- مستدرک الوسائل:۱۰/۳۴۵ ب ۵۹ ح ۱۲۱۴۹- ۱.

۷۷- بصائرالدرجات:۲۴۷ ب۱۱ ح ۱۰، الخرائج و الجرائح:۲/۷۲۷ ب ۱۵ مثله، بحارالأنوار: ۴۸/۴۵ ب۴ ح۲۶و ج ۶۵/۱۵۳ ب ۱۹ ح ۹ عن البصائر.

درباره مرکز

بسمه تعالی

هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ

آیا کسانی که می‌دانند و کسانی که نمی‌دانند یکسانند ؟

سوره زمر/ ۹

مقدمه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان، از سال ۱۳۸۵ هـ.ش تحت اشراف حضرت آیت الله حاج سید حسن فقیه امامی (قدس سره الشریف)، با فعالیت خالصانه و شبانه روزی گروهی از نخبگان و فرهیختگان حوزه و دانشگاه، فعالیت خود را در زمینه های مذهبی، فرهنگی و علمی آغاز نموده است.

مرامنامه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان در راستای تسهیل و تسریع دسترسی محققین به آثار و ابزار تحقیقاتی در حوزه علوم اسلامی، و با توجه به تعدد و پراکندگی مراکز فعال در این عرصه و منابع متعدد و صعب الوصول، و با نگاهی صرفا علمی و به دور از تعصبات و جریانات اجتماعی، سیاسی، قومی و فردی، بر مبنای اجرای طرحی در قالب « مدیریت آثار تولید شده و انتشار یافته از سوی تمامی مراکز شیعه» تلاش می نماید تا مجموعه ای غنی و سرشار از کتب و مقالات پژوهشی برای متخصصین، و مطالب و مباحثی راهگشا برای فرهیختگان و عموم طبقات مردمی به زبان های مختلف و با فرمت های گوناگون تولید و در فضای مجازی به صورت رایگان در اختیار علاقمندان قرار دهد.

اهداف:

۱.بسط فرهنگ و معارف ناب ثقلین (کتاب الله و اهل البیت علیهم السلام)

۲.تقویت انگیزه عامه مردم بخصوص جوانان نسبت به بررسی دقیق تر مسائل دینی

۳.جایگزین کردن محتوای سودمند به جای مطالب بی محتوا در تلفن های همراه ، تبلت ها، رایانه ها و ...

۴.سرویس دهی به محققین طلاب و دانشجو

۵.گسترش فرهنگ عمومی مطالعه

۶.زمینه سازی جهت تشویق انتشارات و مؤلفین برای دیجیتالی نمودن آثار خود.

سیاست ها:

۱.عمل بر مبنای مجوز های قانونی

۲.ارتباط با مراکز هم سو

۳.پرهیز از موازی کاری

۴.صرفا ارائه محتوای علمی

۵.ذکر منابع نشر

بدیهی است مسئولیت تمامی آثار به عهده ی نویسنده ی آن می باشد .

فعالیت های موسسه :

۱.چاپ و نشر کتاب، جزوه و ماهنامه

۲.برگزاری مسابقات کتابخوانی

۳.تولید نمایشگاه های مجازی: سه بعدی، پانوراما در اماکن مذهبی، گردشگری و...

۴.تولید انیمیشن، بازی های رایانه ای و ...

۵.ایجاد سایت اینترنتی قائمیه به آدرس: www.ghaemiyeh.com

۶.تولید محصولات نمایشی، سخنرانی و...

۷.راه اندازی و پشتیبانی علمی سامانه پاسخ گویی به سوالات شرعی، اخلاقی و اعتقادی

۸.طراحی سیستم های حسابداری، رسانه ساز، موبایل ساز، سامانه خودکار و دستی بلوتوث، وب کیوسک، SMS و...

۹.برگزاری دوره های آموزشی ویژه عموم (مجازی)

۱۰.برگزاری دوره های تربیت مربی (مجازی)

۱۱. تولید هزاران نرم افزار تحقیقاتی قابل اجرا در انواع رایانه، تبلت، تلفن همراه و... در ۸ فرمت جهانی:

۱.JAVA

۲.ANDROID

۳.EPUB

۴.CHM

۵.PDF

۶.HTML

۷.CHM

۸.GHB

و ۴ عدد مارکت با نام بازار کتاب قائمیه نسخه :

۱.ANDROID

۲.IOS

۳.WINDOWS PHONE

۴.WINDOWS

به سه زبان فارسی ، عربی و انگلیسی و قرار دادن بر روی وب سایت موسسه به صورت رایگان .

درپایان :

از مراکز و نهادهایی همچون دفاتر مراجع معظم تقلید و همچنین سازمان ها، نهادها، انتشارات، موسسات، مؤلفین و همه بزرگوارانی که ما را در دستیابی به این هدف یاری نموده و یا دیتا های خود را در اختیار ما قرار دادند تقدیر و تشکر می نماییم.

آدرس دفتر مرکزی:

اصفهان -خیابان عبدالرزاق - بازارچه حاج محمد جعفر آباده ای - کوچه شهید محمد حسن توکلی -پلاک ۱۲۹/۳۴- طبقه اول

وب سایت: www.ghbook.ir

ایمیل: Info@ghbook.ir

تلفن دفتر مرکزی: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

دفتر تهران: ۸۸۳۱۸۷۲۲ ـ ۰۲۱

بازرگانی و فروش: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

امور کاربران: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

قائمیه
مرکز تحقیقات رایانه‌ای
اصفهان
WWW
برای داشتن کتابخانه های‌تخصصی
دیگر به سایت این مرکز به نشـــانی
www.Ghaemiyeh.com
www.Ghaemiyeh.net
www.Ghaemiyeh.org
www.Ghaemiyeh.ir
مراجعه و برای سفارش با ما تماس بگیرید.
۰۹۱۳ ۲۰۰۰ ۱۰۹